

דברות קודש מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

יומי דחנוכה שנת תש"ע לפ"ק

יום ראשון

(מתוך ס"ג פרשת וישב)

הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים ועל הנפלאות שעשית לאבותינו על ידי כהניך הקדושים וכל שמונת ימי חנוכה, הנרות הללו קודש ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד כדי להודות ולהלל לשמך הגדול. יש לדקדק אומרו וכל שמונת ימי חנוכה הנרות הללו קודש ואין לנו רשות להשתמש בהן, דמאי ס"ד דהך הלכתא דאסור להשתמש לאורה לא יחא נובגת בכל שמונת ימי חנוכה.

ויתבאר על פי מה שכתב באור חדש (קידושין לט.) צטעט שאמרו חז"ל שכל מצוה צהאי עלמא ליכא, משום דקי"ל (בבא מציעא סה.) דשכירות אינו משתלמת אלא לצסוף, וכל ימי חלדו האדם הוא עומד ופועל מעשה ה' ומלותיו ואין לו שכרו עד שצו לעפרו וישקיט מעבודתו. אכן אמרו חז"ל (ברכות סד.) תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא לעולם הבא, הרי דלימוד התורה לא יושבת אף לאחר מיתת האדם ואין קץ ותכלית לעבודה זו, מעתה ראוי לשלם שכר התורה גם בעולם הזה, עכ"ד.

והנה מצוה שם בגמרא דאי איכא שכר מצוה צהאי עלמא מגין המצוה דלא ליתי לדי הרהור עצירה, עי"ש. ולפי זה כיון דאיכא שכר מצוה בעולם הזה על לימוד התורה, הרי זה מגין על האדם שלא יחטא.

ויל"פ צזה מה שאומרים צנוסח הכודאה, כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם על חוקי ראוניך. ודקדקו המפרשים דלכאורה היינו הך להשכיחם

תורתך ולהעבירם על חוקי ראוניך. וי"ל כי כל כוונת היונים היח להעביר את בני ישראל על הדת, והמה ידעו שאם יעסקו ישראל צתורה, יגן המצוה של לימוד התורה שלא יצואו לידי חטא, ולזה צראשונה עמדו על בני ישראל להשכיחם תורתך, ועל ידי זה לא יחיה להם שכר מצוה שיגן עליהם שלא יחטאו, וצזה היו מצקשים להעבירם על חוקי ראוניך, אולם בני ישראל מסרו נפשם לעסוק צתורה ולא חששו מפני הגזירה, ועל ידי זה זכו לגם, ולזה אומרים וזדים ציד עוסקי תורתך, כי גם חנוכה היח צצכות לימוד התורה.

והנה הקשה הצית יוסף (או"ח סי' עת"ד) למה מדליקין נרות שמונה ימים, הא לא היח גם רק שצעה ימים. וי"ל על פי מה שאמרו חז"ל (שבת קטז.) על הפסוק (משלי ט א) חלצה עמודיה שצעה, דהתורה שצכת צהא שצעה ספרים, כי ספר צמדצר הוא שלש ספרים, עד ויחי צנסוע הוא ספר אחד, ויחי צנסוע ספר צ' ומשם ואילך ספר ג'. והנה כתוב (משלי ו בג) כי נר מצוה ותורה אור, ומלכות יון הרשעה עמדה על בני ישראל להשכיחם תורתך, היינו לצטל ז' ספרים של התורה אור, וגם ראו להעבירם על חוקי ראוניך, שלא יקיימו מצוה ומעש"ע, לזה תקנו שמונת ימי חנוכה, שצעה נגד ז' ספרים שצתורה, ויוס אחד הוא נגד נר מצוה שראו לצטל. וזה שאומרים להשכיחם תורתך ולהעבירם על חוקי ראוניך, שראו לצטל נר מצוה ותורה אור, ולכן וקצעו שמונת ימי חנוכה, נגד שני הענינים.

והנה צטעט שאמרו דאסור להשתמש לאורה, כצר הקשה הגמרא (שבת כב.) וכי נר קדושה יש צה, ורשיז"ל פירש (שבת כא: ד"ה ואסור) כעטס

והשי"ת יעזור שגרות חנוכה ישפיעו לצני ישראל ויאירו זלצבות צני ישראל נר מלכה ותורה אור, ויהיה לנו הזכיה להתגבר נגד כוחות היגה, כל אחד יש לו נסיונות, ועל ידי כח התורה נזכה להתגבר על היגה הרע, והשי"ת יעזור שיושפע לכל ישראל צני חיי ומזוני רווחי, עדי נזכה להתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו צמחה צימינו אמן.

*

נר שני

הנרות הללו אנו מדליקין על הניסים ועל הנפלאות ועל התשועות ועל המלחמות שעשית לאבותינו על ידי כהניך הקדושים וכל שמונת ימי חנוכה, הנרות הללו קודש ואין לנו רשות להשתמש בהן כדי להודות ולהלל לשמן הגדול.

וי"ל בהקדם קושית הצית יוסף (או"ח סי' עת"ד) למה קצבו שמונת ימי חנוכה, כיון דשמן שצפך היה צו כדי להדליק לילה אחת, נמלא שלא נעשה הגם אלא שצבעה לילות. ותירץ הפרי חדש, שיום הראשון הוקצב לזכר נלחון המלחמה, והקשה פרי מגדים (משב"ז) אי תקנוה לזכר נלחון המלחמה, הוי להו לקצבום צמשתה ושמה. עוד תמכו המפרשים אס יום הראשון לא היה גם צנרות כלל והוקצב רק לזכר נלחון המלחמה, למה קצבו להדליק נרות ציום הזה, הא לא נעשה שום גם צנרות.

אמנם י"ל על פי דברי החתם סופר (פ' קרח עמוד עח) הנה קי"ל בישראל היום הולך אחר הלילה כדכתיב (בראשית א ה) ויהי ערב ויהי צוקר, וצבן נח הלילה אחר היום כדכתיב (בראשית ח כב) ויום ולילה לא ישבותו, וצקדשים גם כן הלילה אחר היום (תמורה יד.). הרמז צזה דקי"ל (בי"ר פס"ו ס"ד) לדיקים תחילתן יסורים וסופן שלום, וההיפך צרשעים, לכן צדיקים היום הולך אחר הלילה, לרמז השלום הרמז ציום הוא אחר הלילה הרמז להיסורים, וההיפך צרשעים. אמנם יש ויש קדושי

דאסור להשתמש לאורה, שיהא ניכר שהוא נר מלכה. וצספרי קודש (עיין דברים אחדים דרוש לב) כתבו רמז, משום דשכר מלכה צהאי עלמא ליכא, ועל כן אסור להשתמש לאורה, להורות שאי אפשר להנות צעולם הזה מנר מלכה ותורה אור. ולפי זה יוצן מה ס"ד שלא יהא נובהת הך הלכתא דאסור להשתמש לאורה צכל שמונת ימי חנוכה, כי מטעם זה שייך רק ציום הראשון שהיא נגד נר מלכה, לכן אסור להשתמש לאורה להורות דשכר מלכה צהאי עלמא ליכא, אצל צשאר שצעה ימים שהן נגד ז' ספרי תורה, הוי אמינא דמותר להשתמש לאורה שהרי על לימוד התורה יש שכר צעולם הזה, לזה משמיענו וכל שמונת ימי חנוכה הנרות הללו קודש ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן צלצד, והטעם צזה כדי להודות ולהלל לשמן הגדול, וכמו שכתב רש"י שיהא ניכר שהוא נר של מלכה, והרי טעם זה שייך צכל שמונת ימי חנוכה.

ויתבן לומר שזכו הענין שתקנו חז"ל (שבת כא:) נר חנוכה מלכה להניחה על פתח ביתו מצחוץ, כי גדול כח קדושת נר חנוכה המורה על אור התורה להאיר על אנשים המוכרחים להלך צשווקים וצרחוצות לצורך פרנסתם, ורצו עליהם גלי הנסיונות ציציאתם צשוק שיהא ביאתו לציתו צלא חטא, אמנם על ידי עסק התורה יצו לשכר מלכה צעולם הזה, לסייעתא דשמיא ושמירה מעולה שלא יכשלו ח"ו.

וי"ל פ מה שכתב צערוגת הצשם (פ' ויגש) ע"מך ישראל ליריכין פ'רנסה, ראשי תיבות גימטריא נ"ר. ולפי דרכינו יל"פ הענין צזה, ע"ד שכתב צצני יששכר (לחנוכה מאמר ב אות יב) צשם הרה"ק רצי פנחס מקארין זללה"ה כי ל"ז נרות של חנוכה הם כנגד ל"ז מסכתות, כי התורה אור, עכ"ד. והרי על לימוד התורה איכא שכר מלכה צעולם הזה, ולכן נרות חנוכה המורה על אור התורה משפיעים פרנסה צריוח וכל מיילי דמיעב לצני ישראל.

להודות ולהלל, כי צאמת צכל הלילות אנו מדליקין רק זכר לנס דמנורה.

וראיה לזה שגם צלילה הראשונה אנו מדליקין לזכר נס דמנורה, הוא מהא דק"ל אסור להשתמש לאורה, והטעם כתב הר"ן (שבת כב.) שעשאוה דומיא דמנורה. ולכאורה אי אמרינן כהפרי חדש שציל כ"ה מדליקין לזכר נס נלחון המלחמה, היה ראוי שציל כ"ה תהיה מותר להשתמש לאורה, כיון שאינו זכר לנס דמנורה. ועל כרחק מזה ראייה שצאמת גם ציל כ"ה אנו מדליקין לזכר נס דמנורה של ליל כ"ו, והיינו כי מכח המלחמה היה להם דין כמו קדשים לחשוב הלילה הולך אחר היום, והגם שנעשה ציל כ"ו נחשבת ליום כ"ה, ולזכר נס זה של יום כ"ה אנו מדליקין נר חנוכה ציל כ"ה וכאמור.

וזה שאומרים הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים ועל הנפלאות ועל התשועות ועל המלחמה ועל שעשית לאצותינו על ידי כהניך הקדושים, והיינו שאנו עושים זכר אל המלחמות שעשו כהניך הקדושים שמסרו נפשם על קדושת השם, והוא צמה שאנו מדליקין נר חנוכה גם ציל כ"ה זכר לנס דמנורה, כי הגם שהיתה ציל כ"ו נחשב אללם ליום כ"ה צשציל שיאלו למלחמה צמסירות נפש ונתקדשו צדין קדשים להיות הלילה הולך אחר היום, וכיוון שצכל הלילות אנו מדליקין לזכר נס דמנורה, לכן וכל שמונת ימי חנוכה הנרות הללו קודש ואין לנו רשות להשתמש צהן כי אס לראותן צלצד כדי להודות ולהלל לשמך הגדול, דהיינו שצכל השמונה ימים אסור להשתמש לאורה, כיון שכל הלילות אנו מדליקין זכר לנס דמנורה, שלא התקינו ימי חנוכה למשתה ושמחה, כי אס כדי להודות ולהלל לשמך הגדול.

ועל פי זה יש לפרש הא דאיתא צשו"ע (או"ח סימן תכח ס"א) ציום שיחיה חנוכה יהיה עלרת כשיהיו [חשון וכסליו] כסדרן או חסירים. וכתב צמגן אצרכס (ס"ק"א) ציום שיחיה עלרת יהיה חנוכה

עליון שאינם חפצים כי אס לעשות רצון צוראס, ויפה להם שעה אחת צעולס הזה תורה ומעשים עוצים מכל חיי עולס הצא (אבות פ"ד מ"ז), ועל כן צקדשים הלילה הולך אחר היום, שהעולס הזה הוא אללם יום צעשותם מלות ה', ועולס הצא עת גמולס הטוב דומה להם ללילה, כי חפצים לעשות רצון צוראס יצצרך, עכ"ד. וכ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה צחידושי תורה (לחנוכה עמוד קלח) הוסיף, כי החשמונאים הקדושים שמסרו נפשם על קדושת השם, היה להם דין כמו קדשים שהלילה הולך אחר היום, ע"ש לפי דרכו.

ומעתה יש לומר כי מה שאנו מדליקין נר חנוכה צלילה הראשונה צליל כ"ה, הוא על שם מה שהדליקו צליל כ"ו צשמן נס, אמנם כיון שאלל החשמונאים הקדושים היתה נחשבת ליל כ"ו ליום כ"ה, נחשב כאילו נעשה הגם ציום כ"ה, ומן הראוי היה שדליק זכר לנס ציום כ"ה, אך שרגא צטיהרא מאי אהני (חולין ס.), לכן אנו מדליקין צליל כ"ה, זכר לנס דמנורה שהיתה צליל כ"ו הנחשבת אלל החשמונאים הקדושים ליום כ"ה.

וי"ש להעמים זה צתירון הפרי חדש שמדליקין ציום כ"ה זכר לנלחון המלחמה, אצל לא מטעמיה, דהיינו כי צשציל מה שהחשמונאים הקדושים הסכינו את נפשם צמלחמה ומסרו נפשם על קדושת השם, חזר דינס להיות כמו קדשים שהלילה הולכת אחר היום, וכשהדליקו המנורה ליל כ"ו היתה נחשבת עדיין ליום כ"ה, ולכן הגם שעדיין לא היה שום נס צליל כ"ה, עם כל זה אנו מדליקין צו נר חנוכה זכר לנס דמנורה שנעשה צליל כ"ו, וזהו זכר לנלחון המלחמה, כי מחמת המלחמה היה להם דין כמו קדשים וממילא נחשבת נס דמנורה כאילו היתה ציום כ"ה. ואס כן עיקר הטעם שאנו מדליקין צליל כ"ה הוא זכר לנס דמנורה שנעשה צליל כ"ו, אמנם הוא גם כן זכר לנלחון המלחמה, כי מחמת המלחמה נחשב נס דמנורה כאילו היתה ציום כ"ה, נמלא כי עיקר הטעם שאנו מדליקין נר חנוכה הוא זכר לנס דמנורה, ושפיר לא קצטורה למשתה ושמחה כי אס

ובזה יש לתרץ קושית המגן אברהם (או"ח סי' תצ"ד) היאך אנו אומרים צהג השבועות זמן מתן תורתנו, והלא אמרו חז"ל (שבת פו:): דלכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל, ופסח מזכיר היה בחמישי בשבת, נמצא שקבלת התורה היה בשבועה צסיון ולא בששה צסיון. אמנם לפי האמור נמצא כי הצני עליה כבר היו מוכנים ועומדים ציום ו' צסיון לקבלת התורה, ולפי זה יש לומר דשהויי מלוה לא משהינן (יבמות מז:), והצני עליה צאמת זכו לקבל מצות התורה ציום ו' צסיון, רק מעמד הנצחר לכל צני ישראל יחד היתה צז' צסיון, ושפיר אומרים ציום ו' צסיון זמן מתן תורתנו, כיון שהיתה צו מתן תורה להצני עליה.

ומעתה יתיישב שייכות קביעות חג השבועות ליום עוב חנוכה, כי כמו שאנו מדליקין צליל כ"ה בשציל שאלל הכהנים הקדושים היתה הלילה הולך אחר היום, כמו כן צהג השבועות אנו אומרים זמן מתן תורתנו ציום ו' צסיון, כי אלל הצני עליה היתה הלילה הולך אחר היום, וכבר היו מוכנים ועומדים למתן תורה ציום ו' צסיון, וזכו לקבל התורה צו' צסיון.

*

הנרות הללו קודש ואין לנו רשות להשתמש צכן אלא לראותן צלצד כדי להודות ולהלל לשמן הגדול.

יתבאר על פי מה שאמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"ז) יפה שעה אחת תורה ומעשים עוצים צעולם הזה יותר מכל חיי עולם הצא. ואם כן האדם החי צעולם הזה, יש לו לשוש ולשמוח צמה שהוא זוכה להיות צעולם המעשה של קיום התורה והמצות, ואין לו לצפות כלום לתשלום גמול מה שיצכה אחריו לעולם הצא שהוא עולם השכר, שאין זה תענוג כלל כלפי זה התענוג שיש לו צעולם הזה צעסק התורה והמצות, וכל חפציה לא ישוו צה.

ובזה יש לפרש הענין שהתקינו חכמים צגר חנוכה דאסור להשתמש לאורה, להורות שאין אנו

שאחריו אם הם כסדרן או חסרים, אצל כשהם מלאים יצוא ציום שאחר עלרת כגון אם עלרת ציום א' יצוא חנוכה ציום צ', עכ"ד. וראוי להתצונן מה שייכות קביעות יום עוב שבועות עם קביעות ימי חנוכה.

ונקדים הא דאיתא צגמרא (שבת פז.) שבמתן תורה הוסיף משה יום אחד מדעתו, מאי דריש, וקדשתם היום ומחר (שמות יט י), מה למחר לילו עמו, אף היום לילו עמו, ולילה דהאידנא נפקא ליה, שמע מינה תרי יומי לצר מהאידנא, והסכים הקצ"ה על ידו, דלא שריא שכינה עד לפרא דשבתא. וכתב על זה הגרש"ק ז"ל צספר החיים (פתח השער מאמר לשבועות) וכעין זה החתם סופר (דרשות לשבועות דף רפד.) דאם נימא דקודם מתן תורה היו ישראל עדיין צכלל צני נח, וצצני נח הלילה אחר היום הולך, אם כן יש לומר דאף היום הוי לילו עמו לילה דצתה היום, והוי שפיר היום דומיא דמחר והוי לילה עמו, אמנם משה רבינו צבר שכבר ילאו מכלל צני נח והיה להם דין ישראל ממש, אם כן אין כאן לילה עמו, לכן הוסיף משה יום אחד מדעתו, והסכים הקצ"ה על ידו דלא שריא שכינה עד לפרא, עכ"ד.

והנה גצרה רצא אמר מילתא, ונמצא שמתחילה היה דעתו של משה רבינו כאילו חלק על דעתו של המקום ית"ש, והסכים הקצ"ה עמו. אך י"ל שבצמת גם הקצ"ה סצירה ליה שעדיין יש להם דין ישראל והיום הולך אחר הלילה, אמנם הקצ"ה רצה שיתעלו צני ישראל צמדריגה רמה להיות דינס כמו קדשים, ולזה אמר ה' אל משה וקדשת"ם היום ומחר, היינו שיתקדשו צדין קדשים ואם כן יהיה דינס להיות הלילה הולך אחר היום, ושפיר יש לומר דאף היום לילו עמו דלילה צתה היום, אצל משה רבינו עליו השלום ראה מצצן של ישראל, שעדיין נמצאו מעועי דמעועי שלא זכו להיות צמדריגה זו כמו קדשים, ולזה צכוונה הוסיף משה יום אחד מדעתו, לצל ידח ממנו נדח, וכולם יהיו מוכנים ועומדים לקבלת התורה.

צ'יצור, והיו יכולין להדליק בשמן עמא. ותירץ דעיקר הנס לא נעשה אלא להודיע להס חיצת המקום עליהם, שהמנורה הוא עדות לישראל שהשכינה שורה בהם (שבת כג:), לכך נעשה להם נס צ'זה הענין ממש צ'אותן הימים שהיה עת ר'און להודיע שחזרו לחיצתן הראשונה, עכ"ד.

ובזה אמרתי לפרש הא דק"ל אסור להשתמש לאורה, וכבר הקשו בגמרא (שבת כב.) וכי נר קדושה יש צ'ה, ורשיז"ל פירש (שבת כא: ד"ה ואסור) הטעם דאסור להשתמש לאורה, שיחא ניכר שהוא נר מ'ורה. וראוי להצין מאי שנא מ'ורה זו מכל שאר המ'לות שצ'תורה כגון שופר ומ'נה שלא תקנו צ'הם לעשות היכר מ'ורה. אמנס לתיר'ן הפני יהושע יוצן, כיון דעיקר הנס היה להודיע חיצת המקום עלינו, לזכר זה תקנו שיחא אסור להשתמש לאורה כמיס פנים אל פנים, להודיע ולפרסם גודל חיצת המקום עלינו וחצ'יות המ'ורה שאנו עושים אותה רק לעשות נחת רוח לפניו ית"ש, ואין אנו משתמשים צ'ה לצרכינו כלל. (ועיין בדברינו ליל ד תשנ"ט, ליל א' וליל ג' תשס"ט).

ובש"ו"ת חתן סופר (סי' ע א"ד) כתב לתרץ קושית הפני יהושע, דצמקדש דאמרינן (מנחות פט.) תן לה מדתה שתחא דולקת והולכת מערב עד צוקר, הרי שלריך שיעור מן התורה, ואס כן נהי דעומאח הותרה צ'יצור, אצל צ'שמן עמא דמ'לותו צ'שריפה אמרינן (סוכה לה.) כתותי מיכתת שיעוריה, וליכא שיעור שמן ואינו מקיים מ'ות תן לה מדתה, וכן כתב צ'אמת ליעקב (סוגיא דכבתה). וצ'זה כתב החתן סופר לתרץ קושית רא"ס (בביאורו על הסמ"ג) מה הרויחו צ'הדלקה צ'פך הנמ'לה, הרי נעמא צ'הדלקתו. דהרי עיקר המ'ורה היא צ'שעת הערכה שיתן שמן כשיעור, ואס כן אס נותן צ'ה שמן עמא דעומד לשריפה, לא קיים מ'ות תן לה מדתה משוס דליכא שיעור, מה שאין כן אס צ'שעת הערכה עדיין הוא ע'בור, ורק צ'שעת הדלקתו נעמא, לית לן צ'ה, כיון דעומאח הותרה צ'יצור, ולזה הועיל מ'יאת פך

מצקשין שוס שכר והשתמשות על קיוס התורה והמ'לות, כי זה חלקינו מכל עמלינו גוף הדבר מה שאנו זוכין לקיים ר'און ה', והוא עיקר חיותינו וזהו חפלינו יותר מכל חיי עולם הצ'ה ושכר המ'לות.

וזה שאמר הנרות הללו קודש ואין לנו רשות להשתמש צ'הן אלא לראותן צ'לצד, כי כל כוונתנו צ'עסק התורה והמ'לות אינו לצורך עצמינו כלל, ואין אנו מצקשין על זה שוס שכר, כי אס להודות ולהלל לשמך הגדול, שיתגדל ויתקדש שמו צ'עולם.

ויהא רעוא שנזכה להשפעת נרות חנוכה, הנרות הללו קודש הן, שכן משפיעים עלינו קדושה, לקיים מה שנאמר (שמות כב ל') ואנשי קודש תהיון לי, ונזכה צ'קרוב צ'ביאת גואל צ'דק צ'צ"א.

*

נר שלישי

במ"ם' שצת (דף כא.) אמר רבי זירא אמר רב מתנה ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב, פתילות ושמיס שאמרו חכמים אין מדליקין צ'הן צ'שצת מדליקין צ'הן צ'חנוכה צ'ין צ'חול צ'ין צ'שצת, אמר רבי ירמיה מאי עממא דרב קסצר כצתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה, אמרוה רצן קמיה דאציי משמיה דרבי ירמיה ולא קיצלה, כי אחא רצין אמרוה רצן קמיה דאציי משמיה דרבי יוחנן וקיצלה. ויש להצין כיון דאציי היה לו עעס אמאי לא קיצל הלכה זו דאסור להשתמש לאורה משמיה דרב, איך אמרה רבי ירמיה צ'שמו. גס לריך הסצר למח משמיה דרבי יוחנן קצלוה.

ונראה צ'הקדס מה דאיתא צ'גמרא (שבת כא:) צ'דקו ולא מ'לחו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח צ'חותמו של כהן גדול, ולא היה צו אלא להדליק יוס אחד, נעשה צו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. והקשה הפני יהושע (שבת כא:) יש לתמוה כל עורח הכס זה למח, הא ק"ל (פסחים עט:) עומאח הותרה

כתיב אכילה ואפילו שלא כדרך הגאח יהא אסור, וי"ל דמעילה ילפינן חטא חטא מתרומה, וצתרומה כתיב אכילה, עי"ש. וצו"ת שאגת אריה (סי' ע"ו) חולק, וס"ל דצמעילה צהקדש חייב צשלא כדרך הגאח כיון דלא כתיב ציה אכילה, וצתוס' (פנהדרין פ. ד"ה בשור) כתצו כהשאגת אריה.

ומסתבר לומר דצציי ורצא פליגי צהא אי צמעילה צהקדש חייב שלא כדרך הגאח, דמצואר צמהרש"א (פסחים שם) דצציי לשיטתו אמר (לעיל כד): הכל מודים צכלאי הכרס שלוקין עליהן אפילו שלא כדרך הגאחן משום דלא כתיב צבו אכילה, אבל רצא דהכא אפשר דלא סצירא ליה כן, עי"ש. ולפי זה י"ל דצציי ס"ל כהשאגת אריה דמעילה צהקדש אסור אפילו צשלא כדרך הגאח, ומשום הכי אייתי ראייה מהא דרבי יוחנן צן זכאי היה יושב ודורש צלילו של היכל, דהוי הגאח מן ההקדש שלא כדרך דאסור, ועל כרחק דלא אפשר וקמיכוין מותר, מה שאין כן רצא ס"ל כהתוס' דהגאח הקדש שלא כדרך מותר, והיינו דקמתרן שאני היכל דלתוכו עשוי והוי שלא כדרך הגאח ומותר צהקדש, אמנס צכדרך הגאח י"ל דגם רצא מודה דלא אפשר וקמיכוין אסור.

ולפי זה יצאח פלוגתא צציי ורבי ירמיה צדין אי אסור להשתמש לאורה, דצציי לשיטתו דס"ל דמעילה צהקדש אסור שלא כדרך הגאח, אס כן צשמן עמא של הקדש אמרינן כתותי מיכתת שיעוריה כיון דעומד לשריפה ואסור אף צשלא כדרך הגאח, ואס כן י"ל שזה היה לורך צהנס כדי לקיים הערכת המנורה צעהרה, ואין לריך לומר שהנס דמנורה נעשה להודיע חיבתן, ואין שום סצרה לאסור ההשתמשות לאורה, ולכן לא קיבל הך הילכתא משמיה דרבי ירמיה. אמנס רבי ירמיה לעצמו י"ל דס"ל כרצא דמעילה צהקדש מותר שלא כדרך הגאח, אס כן הגם דשמן עמא עומדת לשריפה, מכל מקום לא שייך לומר כתותי מיכתת שיעוריה דהרי יוכל להנות ממנו שלא כדרך הגאח, שצ לריך לומר כמ"ש הפני יהושע שהנס נעשה

שמן עהור, שהרויחו לקיים מצות הערכת המנורה צשלימות על ידי שמן עהור, הגם שנעמא השמן אחר כך צשעת ההדלקה, שאילו היו ממלאים המנורה צשמן עמא אז לא מתקיים תן לה מדתה כיון דליכא שיעור, עכ"ד. ואי נקטינן כתירון זה שהיה לורך צנס כדי לקיים מצות הערכת המנורה צעהרה, שצ אין לריך לומר כתירון הפני יהושע שנעשה הנס להודיע חיבתן של ישראל, והיינו עעמא דאסור להשתמש לאורה להראות חציבות מצות ה', שהרי צאמת היה לורך צנס, ומאי שנא שגזרו איסור ההשתמשות דוקא צמנורה זו יותר משאר מצות צצתורה, ולפי זה ראוי לפסוק שיהא מותר להשתמש לאורה.

ותירויין זה תלוי אי חשצינן לשמן של הקדש שנעמא דכתותי מיכתת שיעוריה כיון דעומד לשריפה, כי כתצ הפני יהושע (סיכה לה). דדוקא צכלאי הכרס אמרינן כתותי מיכתת שיעוריה, כיון דלשריפה עומדת ואסור להנות ממנה, מה שאין כן צערלה אפילו אס נאמר דערלה נמי מדאורייתא צשריפה, אפילו הכי הא חזיין מיכה ליהנות מהן שלא כדרך הגאחן, אס כן לא שייך לומר כמאן דליתא דמי וכיתותי מיכתת שיעוריה, וכן כתצו צצו"ת שואל ומשיב (מהדורא ה' סי' פ"ו) וצו"ת הרי צשמים (ח"א סי' י"ז). ואס כן אי שמן של הקדש שנעמא אסור להנות ממנה שלא כדרך הגאח, שפיר חשצינן ליה דכתותי מיכתת שיעוריה, ואי מותר צשלא כדרך הגאח, לא שייך לומר כתותי מיכתת שיעוריה, דהא אפשר צהגאח.

ובבמ' פסחים (דף כה:): צסוגיא דלא אפשר וקמיכוין, איתמר, הגאח הצאח לו לאדם צעל כרחו, אציי אמר מותרת, ורצא אמר אסורה, וצגמרא (דף כו.) אמר אציי מנא אמינא לה, דתניא אמרו עליו על רצן יוחנן צן זכאי שהיה יושב צלילו של היכל ודורש כל היום כולו, והא הכא דלא אפשר ומיכוין ושרי, ורצא אמר שאני היכל דלתוכו עשוי, עי"ש. וכתצו צתוס' (ד"ה שאני) ואס תאמר והא לא

לומר פגלתי אף דהוי נגד החזקה, דעד עתה היה בחזקת קודש ואם הוא פיגול פקע שם קודש מיניה ונופל עליו איסור חדש של פיגול, הכי נמי צנעמאוו עברותיך מהימן נגד החזקה, עכ"ד.

ומעתה רבי יוחנן דאיכו מרא דשמעתתא שבתורה האמינתו לעד אחד נגד החזקה, ואייתי ראיב מכבן גדול ציוס הכיפורים, מן הבכרה לומר כסצרת המכרש"א דפיגול נותר ועמא פקע מינייהו איסור קודש וכמזואר, וכיון דס"ל לרבי יוחנן כהמכרש"א דצנעמא פקע מיניה איסור קודש, שוב לא שייך לומר צשמן של הקדש שנעמא דכיתותי מיכתת שיעוריה, דהא כבר פקע מיניה איסור קודש ומותר לכנות ממנו שלא כדרך הנאה ככל איסורי תורה, וכיון דמותר שלא כדרך הנאה לא שייך לומר כתותי מיכתת שיעוריה, וראוי להדליק צו המנורה, והדרא קושית הפני יהושע לדוכתה עורח הנס למה, ולריך לומר כתירון הפני יהושע שהנס נעשה להודיע חיבתן של ישראל, ומוצן שפיר הטעם שאסרו חכמים להשתמש לאורה שיבא ניכר שהיא נר של מצוה, להודיע ולפרסם חציבות המלוות עלינו. ומשום הכי דייקא משמיה דרבי יוחנן קיבל אציי הכ שמעתתא דאסור להשתמש לאורה, דאף אציי לעצמו סצירה ליה דמעילה צהקדש אסור שלא כדרך הנאה, מכל מקום לשיעת רבי יוחנן לריך לומר כהמכרש"א דפיגול נותר ועמא פקע מינייהו שם קודש, ואם כן שמן של הקדש כשנעמא מותר שלא כדרך הנאה ומותר להדליק צו המנורה, ולא היה לורך צנס כי אם להודיע חיבתן של ישראל, ולכן תקנוה דאסור להשתמש לאורה להודיע חציבות המלוות עלינו.

אך לכאורה אפשר לסתור כל הנ"ל, דשפיר היה לורך צנס, מאי קאמרת דשמן של הקדש שנעמא יש צו שיעור ומדליקין צו, הרי כשנתנה לתוך המנורה חזר להיות קודש, דאין מדליקין אלא צשמן של הקדש, וכיון שהוא קודש הרי אסור להנות ממנו שלא כדרך הנאה, ושוב נימא כתותי מיתת שיעוריה כיון דעומד לשריפה כדון שמן עמא, ואסור להדליק צו משום דליכא שיעור.

להראות חיבתן של ישראל, ומהאי טעמא אסור להשתמש לאורה להודיע ולפרסם חציבות המלות.

אמנם כתב המכרש"א צמס' קידושין (דף נו: תוד"ה המקדש) צסוגיא דהמקדש צאיסורי הנאה, דצפיגול נותר ועמא, פקע מינייהו איסור קודש, עי"ש. והפני יהושע שם והחתם סופר (אה"ע ח"ב סי' קנב) תמכו עליו ממתני' דכריתות (דף יג:): לחייב אשם מעילות צנותר, הרי דאף צנותר שייך איסור הקדש, וצש"ת שאל ומשיב (מהדו"ת ח"א סוס"י נ"ד) וצש"ת צית ילחק (יו"ד ח"א סי' י"ג אר"ז) כתבו ליישב דצרי המכרש"א, עי"ש. ומעתה י"ל דדוקא צהקדש ממש שייך סצרת השאגת אריה דמעילה צהקדש אסור שלא כדרך הנאה, אבל צשמן עמא דפקע מיניה שם קודש י"ל שאינו אסור שלא כדרך הנאה, ואם כן צשמן עמא לא שייך לומר כתותי מיכתת שיעוריה שהרי אפשר ליהנות ממנו שלא כדרך הנאתן.

וי"ש להציא ראיב דרבי יוחנן סצירה ליה כסצרת המכרש"א, דאיתא צגמרא (גיטין נד:): אם אמר עד אחד נעמאוו עברותיך, רבי אמר שורת הדין אינו נאמן, ורבי יוחנן אמר מה אעשה שבתורה האמינתו, היכן האמינתו, אמר רבי ילחק צר ציסנא כבן גדול ציוס הכפורים יוכיח דכי אמר פגול מהימן, ומנא ידעינן והכתיב (ויקרא טז יז) וכל אדם לא יהיה צאהל מועד, אלא לאו משום דמהימן. וכתב צש"ת צית ילחק (יו"ד ח"א סי' י"ג אר"ז) דלכאורה קשה איך מיייתי הגמרא ראיב לאחד שאמר נעמאוו עברותיך מכבן גדול שנאמן לומר פגלתי, צשלמא צפיגול לא הוי נגד חזקה, דהרי קודם זריקה אסור משום קדשים והזריקה מתרת האימורין למצתה, וצזריקה פיגול אינה ניתרת ונשאר צאיסורו וחזקתו הראשון, וכיון שאינו אומר נגד החזקה, משום הכי מהימן, מה שאין כן צאומר נעמאוו עברותיך דהוי נגד החזקה מנלן דמיהמן, אמנס להמכרש"א דפיגול פקע שם קודש מיניה ונעשה איסור חדש, י"ל דהגמרא קאי צשיטת צו, ושפיר מיייתי ראיב מדנאמן

אבן צזה י"ל שהוא כמו היתר כרוך התלוי זה צזה, דאם תאמר פקע שם קודש מיניה ומותר בשלא כדרך הנאה, הרי יש בו שיעור ושפיר י"ל עומאה הותרה צליצור ומדליקין בו, אמנס אס תאמר שמדליקין בו, הרי חזר להיות קודש ואסור להנות בשלא כדרך הנאה, שוב אמרינן כתותי מיכתת שיעוריה כיון שהוא עמא ומלותו צשריפה, וליכא שיעור הראוי להדליק, אמנס אס אין מדליקין בו פקע שם קודש מיניה, ושוב מותר בשלא כדרך הנאה, ושפיר יש שיעור הראוי להדליק, וחוזר חלילה עד צלי תכלית.

ועדיפא מיניה י"ל גם צלא סצרת המהרש"א מטעם אחר ששמן עמא של הקדש מותר בשלא כדרך הנאה ושוב לא אמרינן ציה כתותי מיכתת שיעוריה, על פי מה שכתב צשו"ת אצני ליון (ח"א סי' נ"ג אות ו) דלפי מה דאיתא צמס' צצחים (דף מה). כי גמרה מעילה חטא חטא מתרומה, דומיא דתרומה דקדישא קדושת הגוף, אצל קדושת צדק הצית דקדושת דמים לא, עי"ש, אס כן מה שכתבו צתום' פסחים דצמעילה מותר שלא כדרך הנאה דילפינן מעילה מתרומה וצתרומה כתיב אכילה, היינו רק צקדושת הגוף דילפינן חטא חטא מתרומה, לכן מותר שלא כדרך הנאה, מה שאין כן צקדושת דמים דלא גמירי חטא חטא מתרומה, צאמת אסור שלא כדרך הנאה, כיון דלא כתיב אכילה צגופיה, וכן כתב הגאון רבי מנחם זעמבא ז"ל (חידושי הגרמ"ז סי' י"ב), עכ"ד. ולפי זה י"ל דשמן של הקדש שיש לה קדושת הגוף שהוא עומד להדלקה, מותר שלא כדרך הנאה, וכיון דמותר שלא כדרך הנאה שוב לא שייך לומר כתותי מיכתת שיעוריה, ושפיר יש לה שיעור ומדליקין בו כיון דעומאה הותרה צליצור.

ויש להציה ראייה דרבי יוחנן ס"ל הכי דצקדושת הגוף מותר שלא כדרך הנאה, דהא רבי יוחנן אמר שהתורה האמינתו לעד אחד שהרי כהן גדול ציום הכפורים יוכיח דכי אמר פגול מהימן, והקשה צשו"ת צית ילחק (יו"ד ח"א סי' נ"ג אור"ז) דילמא להכי

מהימן אס אמר שפיגל צמזיד, משום שחייב לשלם, ומתוך שנאמן לחייב את עצמו לשלם נאמן גם לומר שפיגל, כמו שאמרו גצי ספר תורה (גיטין נד:), מתוך שנאמן אתה להפסיד שכך נאמן אתה להפסיד ספר תורה, אמנס צנטמאו עהרותיך לעולם נאמר דאינו נאמן, ותירך דרבי יוחנן לשיטתיה דס"ל (גיטין נג.) היזק שאינו ניכר לאו שמייה היזק, ואס כן גם צמפגל פטור מלשלם, ולא שייך לומר מתוך שנאמן לשלם, ויש ראייה מפיוגול לעומאה, עכ"ד (ועי' מזה בפני יהושע גיטין נג.). אמנס צשו"ת צית ילחק (שם סי' י"ב אור"ג) כתב דלפי דברי הצית אפרים (חז"מ סי' מ"ח) דצדצר שטעון שריפה וכתותי מיכתת שיעוריה ליכא למימר הרי שלך לפניך, אס כן פיוגול שמלותו צשריפה אינו יכול לומר הרי שלך לפניך, ומצואר צתצואות שור (סי' י"ח סקכ"ד) דצאופן שאינו יכול לומר הרי שלך לפניך לכולי עלמא היזק שאינו ניכר שמייה היזק, ואס כן כיון דמפגל הוי מזיק צידים ואינו יכול לומר הרי שלך לפניך ודאי חייב לשלם מדינא, עי"ש. ולפי זה הדרא הקושיא לדוכתה מאי ראייה מייתי מכהן גדול ציום הכיפורים, נימא מתוך שנאמן לשלם נאמן לפסול הקרבן.

ומחומר הקושיא לריך לומר דרבי יוחנן ס"ל דצקדושת הגוף מותר להנות שלא כדרך הנאה, וכיון דמותר שלא כדרך הנאה לא אמרינן כתותי מיכתת שיעוריה, ויכול לומר הרי שלך לפניך ואמרינן היזק שאינו ניכר לאו שמייה היזק ואינו חייב צתשלומין, ושפיר אייתי ראייה מכהן גדול ציום הכיפורים דעד אחד נאמן צאיסורין. נמלא לפי זה אפילו לשיטת אציי דס"ל צהקדש צדק הצית דאסור שלא כדרך הנאה, מכל מקום צקדושת הגוף דקרצן על כרחך דס"ל לרבי יוחנן דמותר שלא כדרך הנאה.

ומעתה כיון דרבי יוחנן ס"ל חילוק זה צין קדושת הגוף לקדושת דמים, אס כן י"ל צשמן של הקדש שנטמא שיש לה קדושת הגוף שהוא עומד להדלקה, מותר שלא כדרך הנאה, וכיון דמותר שלא כדרך הנאה שוב לא שייך לומר כתותי מיכתת

נר רביעי

במ"ב שבת (דף כא.) אמר רבי זירא אמר רב מתנה ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב, פתילות ושמיים שאמרו חכמים אין מדליקין צהן צשבת מדליקין צהן צחנוכה צין צחול צין צשבת, אמר רבי ירמיה מאי עעמא דרב קסצר כצתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה, אמרו רבנן קמיה דאבי משמיה דרבי ירמיה ולא קיצלה, כי אתא רבין אמרו רבנן קמיה דאבי משמיה דרבי יוחנן וקיצלה, אמר אי זכאי גמירתי לה שמעתי מעיקרא, והא גמרא, נפקא מינה לגירסא דינקותא. ויש להצין אמאי לא קיצל אבי משמיה דרב הלכה זו דמדליקין צחנוכה בכל שמנים ופתילות, ומשמיה דרבי יוחנן קצלה. גם קשה הא דקאמר נפקא מינה לגירסא דינקותא, הא נפק"מ טובא איכא אי מותר להשתמש לאורה.

ב צמדרש (הובא בחתם סופר) הדולאים נתנו רית, זה ראובן שהליל את יוסף, ועל פתחיו כל מגדים, זה נר חנוכה שאלל הפתח מצחוץ. והוא פלאי.

ויל"פ צהקדם מה שהקשה צשו"ת שער אפרים (סי' לח) אהא דאמרינן פתילות ושמיים שאמרו אין מדליקין צהן צשבת מדליקין צהן צחנוכה צין צחול צין צשבת, ושמן שריפה הוא אחד מהשמיים שאין מדליקין צהן צשבת, ואפילו הכי מדליקין צחנוכה, דלכאורה איך מדליקין צשמן שריפה צחנוכה, הא כיון דמלותו צשריפה אמרינן (סוכה לה.) כתותי מיכתת שיעוריה, וליכא שיעור, ע"ש.

אמנם כתב הפני יושע (סוכה לה.) דדוקא צכלאי הכרס אמרינן כתותי מיכתת שיעוריה, כיון דלשריפה עומדת ואסור להנות ממנה, מה שאין כן צערלה אפילו אם נאמר דערלה נמי מדאורייתא צשריפה, אפילו הכי הא חזיין מיכא ליהנות מהן שלא כדרך הנאתן, אם כן לא שייך לומר כמאן דליתא דמי וכיתותי מיכתת שיעוריה, וכן כתבו צשו"ת שואל ומשיב (מהדורא ה' סי' פ"ו) ושו"ת הרי צשמיים

שיעוריה, ושפיר יש לה שיעור ומדליקין צו כיון דעומאה הותרה צליצור, ואם כן כיון דשמן זו ראוי להדלקה, הדרא קושית הפני יושע לדוכתה טורח הכס למה, נימא עומאה הותרה צליצור, ועל כרחך לומר כמ"ש הפני יושע לפרסם חיבתן של ישראל, ושפיר תקנו צנר חנוכה שיכא אסור להשתמש לאורה כדי להודיע חיבות התורה והמלות, ועל כן משמיה דרבי יוחנן קצלה אבי.

*

במ"ב שבת (דף כב.) אמר רב נר חנוכה מלוה להניחה צעפח הסמוכה לפתח, והיכא מנה ליה, רב אחא צריה דרבא אמר מימין, רב שמואל מדפתי אמר משמאל, והילכתא משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין.

יש לרמז צזה גודל סגולת המלות, דאיתא צגמרא (קידושין לה.) דנשים פעורות מתלמוד תורה וחייבות צמזוזה, ופריך ונקיש מזוזה לתלמוד תורה, לא סלקא דעתך דכתיב (דברים יא כא) למען ירצו ימיכם, גצרי צעי חיי נשי לא צעי חיי, ע"ש. הרי שמלות מזוזה משפיע אריכות ימים. והנה כתב צערוגת הצשס (פ' ויגש) ע"מך ישראל לריכין פ'רנסה, ראשי תיבות גימטריא נ"ר. ולזה אמר יוסף הלדיק (בראשית מה ה) כי למחיה שלחני אלקיס לפניכם, שלחנ"י ראשי תיבות ליהדליק נר חנוכה ש'מונה ימים, כי נר חנוכה משפיע פרנסה, עכ"ד. וצזה י"ל העעס דלריך שתהא מזוזה מימין ונר משמאל, כי כן כתיב (משלי ג טז) אורך ימים צימינה צשמאלה עושר וכבוד, כדי לרמז על השפעת קדושת של שני מלות אלו, אורך ימים צימין צזכות המזוזה, ועושר וכבוד צשמאל צזכות נר חנוכה. ויה"ר שנוכה לקבל כל השפעות עובות אלו שפע צרכה והכלחה וכל עוב. (והארבנו בזה ליל שב"ק פ' מקץ זאת חנוכה דהאי שתא).

*

(ח"א סי' י"ז). ולפי זה שמן שריפה דהיינו תרומה שנטמאת, יש לומר דמותר להנות ממנו שלא כדרך הנחתו, ושזב לא אמרינן זיב כחותי מיכתת שיעוריה, ומדליקין זו בחנוכה.

אבן י"ל דתרומה שנטמאת אי מותר שלא כדרך הנאה תלוי בפלוגתא, דצמס' פסחים (דף כד:): קאמר רבי יוחנן כל איסורין שצתורה אין לוקין עליהם אלא דרך הנחתו, וצמסנה למלך (פ"ה מהל' יסודה"ת ה"ח) הביא צזה ג' שיעות צראשונים, האי אינו לוקה ומכל מקום יש איסור מה"ת, הצ' ליכא איסור מה"ת ומכל מקום יש איסור מדרבנן, הג' ליכא איסור כלל אפילו מדרבנן, ועיין צזה צתום' קידושין (דף נו: ד"ה המקדש) וצראשונים שם.

ובמס' מכות (דף יג.) ס"ל לרבי שמעון כל שהוא למלקות, ולא אמרו כזית אלא לקרבן צלצד, וכתבו המהרש"ל ומהר"י צן לצ צמסכת שצועות (דף כג:): דהוא הדין דלרבי שמעון חייב מלקות אם אכל איסור שלא כדרך הנחתו, דאכילת כל שהוא דומה לאוכל שלא כדרכו, עי"ש. והקשה המהרש"א מנין לנו לדמות שלא כדרך הנאה לכל שהוא, הרי רבי יוחנן גופיה מחמיר עפי צכל שהוא מצשלל כדרך הנחתו, דס"ל (יומא עג:): חלי שיעור אסור מן התורה, וצשלל כדרך הנחתו ס"ל דאינו אסור אלא מדרבנן, עכ"ק. ותירצו הקרני ראם והשער המלך (פ"ה מהל' יסודה"ת ה"ח) דלרבי יוחנן דחלי שיעור אסור מן התורה משום דחזי לאצטרופי, אם כן דוקא חלי שיעור דחזי לאצטרופי ואתי לאיסור לאו, אסור מן התורה, אצל שלא כדרך הנאה דלעולם לא אתי לידי איסור לאו, אינו אלא מדרבנן, אצל לרבי שמעון דצבירא ליה דלוקין על חלי שיעור, דכיון דאכליה אחשציה, איכא למימר שפיר דהוא הדין שלא כדרך הנאה חייב, דתרווייכו שוין, עכ"ד.

והנה צמסכת יומא (דף עד.) יליף רבי יוחנן מקרא דכל חלב (ויקרא ז כג) דחלי שיעור אסור, והקשו צתום' (ד"ה כיון) אמאי צעי האי טעמא דחזי

לאיצטרופי, האי יליף לה מקרא דכל חלב, ותירץ הריעצ"א (שם) דמכל מקום דרשינן לדידיה טעמא דקרא, דמהאי טעמא אסרה התורה חלי שיעור משום דחזי לאצטרופי. וכתב צשו"ת אצני ליון (ח"ב סימן מד אות ו) דדוקא אי דרשינן טעמא דקרא אמרינן דהיינו טעמא דחלי שיעור אסור משום דחזי לאיצטרופי, ואם כן צשלל כדרך הנאה דלא שייך האי טעמא, אינו אסור מן התורה, מה שאין כן אי לא דרשינן טעמא דקרא, אם כן חלי שיעור אסור מגזירת הכתוב ולא מטעמא דחזי לאצטרופי, שזב י"ל דגם שלא כדרך הנאה אסור מן התורה. וצצרכי יוסף (ארו"ח סי' תר"ח סק"ז) הביא דפלוגתת רצ ורבי יוחנן (ערכין טז:): עד היכן תוכחה, תלוי בפלוגתת רבי יהודה ורבי שמעון (בבא מציעא קטו:). אי דרשינן טעמא דקרא, דרצ סצר לא דרשינן טעמא דקרא, ורבי יוחנן סצר דרשינן טעמא דקרא, עי"ש. ואם כן רבי יוחנן שפיר קאמר הטעם דחלי שיעור אסור מן התורה משום דחזי לאצטרופי, וצשלל כדרך הנאה דלא שייך חזי לאצטרופי מותר מן התורה, מה שאין כן לרצ דלא דרשינן טעמא דקרא, אם כן האי דחלי שיעור אסור הוא מגזירת הכתוב, שזב י"ל דגם שלא כדרך הנחתו אסור מן התורה, עכ"ד.

ובזה יתצאר היעצ האי דלא קיבל אציי הך שמעתתא משמיה דרצ, כי צכלל שמניס שאסרו חכמים להדליק צצצת הוא גם שמן שריפה, וביה קשה לו לאציי איך קאמר רצ דמדליקין נר חנוכה צשמן שריפה, האי רצ ס"ל דלא דרשינן טעמא דקרא, ואם כן כל איסורי תורה אסורין שלא כדרך הנאה מן התורה, ואם כן שמן שריפה אסור מן התורה שלא כדרך הנאה, ואיך מדליקין נר חנוכה צשמן שריפה, האי צעינן שיעור שמן הראוי להדלקה, וכיון דלשריפה עומדת ואסור להנות ממנו שלא כדרך הנאה, אמרינן כחותי מיכתת שיעוריה וליכא שיעור, ומשום הכי כששמעה אציי משמיה דרצ לא קיבלה. אמנם משמיה דרבי יוחנן שפיר קצלוה, דהא רבי יוחנן ס"ל דרשינן טעמא דקרא וקאמר הטעם

סצר דרשינן טעמא דקרא, ולא נולד יוסף מאיסור ואין ראוי לדונו על שם סופו, וכיון דדרשינן טעמא דקרא הרי שלא כדרך הנאה מותר בכל איסורי תורה, ומדליקין נר חנוכה בשמן שריפה, ולזה אמר ועל פתחינו כ"ל מגדים זה נר חנוכה שאלל הפתח מצחוץ, וגם שמן שריפה בכלל מגדים אלו שאלל הפתח מצחוץ, דכיון דדרשינן טעמא דקרא מדליקין נר חנוכה גם בשמן שריפה.

*

נר חמישי

במ"ב שבת (דף כא.) אמר רבי זירא אמר רב מתנה ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב, פתילות ושמיים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה בין בחול בין בשבת, אמר רבי ירמיה מאי טעמא דרב קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה, אמרו רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי ירמיה ולא קיבלה, כי אתא רבין אמרו רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי יוחנן וקיבלה, אמר אי זכאי גמירתי לשתמיה מעיקרא, והא גמרא, נפקא מינה לגירסא דינקותא. ויש להבין אמאי לא קיבל אביי משמיה דרב הלכה זו דמדליקין בחנוכה בכל שמיים ופתילות, ומשמיה דרבי יוחנן קבלה. עוד הקשו המפרשים מאי קאמר נפקא מינה לגירסא דינקותא, הא נפק"מ עוצא אי מותר להשתמש לאורה.

ב במדרש פליאה (הובא בחתם סופר) הדודאים נתנו ריח, זה ראובן שהליל את יוסף, ועל פתחינו כל מגדים, זה נר חנוכה שאלל הפתח מצחוץ. ולריך ציחור.

ואפ"ל צהקדס מה שהקשה הפני יהושע (שבת כא.) איך אמרינן פתילות ושמיים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה, הא בכלל זה הוי נמי שמן שריפה והוא שמן תרומה שנעמאת, ואסור בהנאה לישראל, ותירץ כיון דמלות לאו להנות ניתנו (ראש השנה כה.), וקי"ל דנר חנוכה

דחאי שיעור אסור מן התורה משום דחזי לאילטרופי מה שאין כן שלא כדרך הנאה אינו אסור מה"ת, ואם כן שמן שריפה מותר ליהנות ממנו שלא כדרך הנאה, ונמלא שיש בו שיעור כיון שראוי להנות ממנו, ושפיר מדליקין בו נר חנוכה, ומשום הכי קבלה.

ומיושב בזה גם קושית המפרשים מאי קאמר נפקא מינה לגירסא דינקותא, הא נפק"מ עוצא אי כבתה אין זקוק לה ואי מותר להשתמש לאורה. אמנם לפי האמור י"ל דדוקא הכי הילכתא אי מדליקין בשמן שריפה לא קיבל משמיה דרב, אמנם הא דאסור להשתמש לאורה שפיר קיבלה, ושפיר קאמר דליכא נפקא מינה בהא רק לגירסא דינקותא.

והנה איתא במדרש רבה (פ"ד סי"ד) שהשבעים שרצו להרוג את יוסף הלדיק, דנו אותו על שם העתיד שעתיד ירבעם ללאת ממנו, וכתב האלגאזי בשמע יעקב (פ' וישב) דלפי מה שפירש הגלאנטי (קול בוכים איכה ג לד) דהא דצן סורר ומורה נידון על שם סופו, היינו משום דשורשו רע, ע"ש. אם כן מה שדנו השבעים את יוסף על שם סופו, היינו משום שיוסף נולד מפסול איסור שתי אחיות, והיה ראוי שידונו אותו על שם סופו, עכ"ד. אך כתב בכסף נבחר (פ' וישב עמוד פ) שיוסף לא נולד מאיסור שתי אחיות, כי כתב הרמב"ן (פ' אחרי) טעם לאיסור שתי אחיות, שאינו ראוי שתקח אשה אל אחותה לרר אותן זו לזו, כי הן ראויות שתהיינה אוהבות זו לזו ולא שתהיינה לרות, ע"כ. ואם כן לגבי אלו שתי אחיות לא היה שייך האי טעמא דלרות זו לזו, באשר רחל אדרבה מסרה סימנים ללאה (מגילה יג:), ולכן אין עליו איסור שתי אחיות. ובכסף נבחר (פ' וישלח עמוד עו) כתב דדוקא אי דרשינן טעמא דקרא, אז צרחל ולאה דלא שייך הטעם שתהיינה לרות, שתי אחיות מותרות, עכ"ד.

וזהו ציחור מאמר המדרש, הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהליל את יוסף, והיינו מחמת דראובן

דשריפת שמן שריפה צשריפה מדרצן לריך לומר דחנוכה הוא מה"ת. (ועיין בדברינו ליל ח דחנוכה תשס"ח, ליל ד תשס"ט).

ומעתה יוצן שפיר הא דלא קיבלה אציי כך שמעתתא משמיה דרצ ומשמיה דרבי יוחנן קבלוה, כי בכלל פתילות ושמיים שאמרו חכמים אין מדליקין צהן צשצת, הוא שמן שריפה, וקאמר דמדליקין צהן צחנוכה הרי דמדליקין צחנוכה אף צשמן שריפה, ומתעורר קושית האלגאזי איך מדליקין נר חנוכה צשמן שריפה הא אין עושין מלות חצילות חצילות, ולריך לומר דחד דאורייתא וחד דרצן, ואס כן לרצ דס"ל דשריפת תרומה עמאה דאורייתא, לריך לומר דנר חנוכה דרצן ומשום הכי מדליקין צשמן שריפה, אמנס היי קשה לו לאציי לקבל כך שמעתתא משמיה דרצ, דאס תמלא לומר דנר חנוכה מדרצן הרי ניתנה ליהנות וכשיטת הרז"ה, ומתעורר קושית הפני יבושע איך מדליקין צשמן שריפה הא אסור ליהנות ממנו, ומשום הכי משמיה דרצ לא קבלוה, דלשיטת רצ היי ראוי לפסוק דאסור להדליק צשמן שריפה.

אמנס משמיה דרבי יוחנן שפיר קבלוה, דלשיטת רבי יוחנן דשריפת תרומה עמאה הוי דרצן, הא דמדליקין צשמן שריפה היינו משום דנר חנוכה דאורייתא ולא שייך חצילות חצילות, ואס כן לא קשה קושית הפני יבושע איך מדליקין צה הא אסור צהנאה, דכיון דנר חנוכה דאורייתא אמרינן מלות לאו ליהנות ניתנו, ולכן משמיה דרבי יוחנן שפיר קבלוה. ומעתה י"ל דדוקא כך הילכתא אי מדליקין צשמן שריפה לא קיבל משמיה דרצ, אמנס הא דאסור להשתמש לאורה שפיר קיבלוה, ושפיר קאמר דליכא נפקא מינה צהא רק לגירסא דינקותא.

ועל פי זה יש לפרש הא דאיתא להלן צמס' צצת (דף כב.) אמר רבה נר חנוכה מלוה להניחה צטפה הסמוכה לפתח, והיכא מנח ליה, רצ אחא צריה דרצא אמר מימין, רצ שמואל מדפתי אמר

אסור צהנאה, משום הכי צאין לו שמן אחר שרי צהדלקה ללורך מלוה צמצואר צירושלמי (תרומות פי"א סוף ה"ה), עכ"ד. אמנס צשו"ת פני מצין (או"ח סי' רכ"ה) כתב דלשיטת צעל המאור (ראש השנה כח.) צצמלות דרצן אמרינן מלות ליהנות ניתנו, אס כן נר חנוכה דהוא דרצן מלות ליהנות ניתנו, ולכאורה אסור להדליק צשמן שריפה, עכ"ד. אך לשיטת הצב"ג (בהקדמה במגין המצות) דחנוכה הוא דאורייתא, שפיר אמרינן צנר חנוכה דלאו ליהנות ניתנו ומדליקין צשמן שריפה.

והאלגאזי צקהלת יעקב (אות א מערכת אין עמח"ח) הקשה על הירושלמי דמדליקין צשמן שריפה צחנוכה, לפי מאי דקי"ל (פסחים קב:) אין עושין מלות חצילות חצילות, אס כן כיון דאיכא מלוה לשרוף את התרומה שנטמאת, איך שרינן להדליק שמן שריפה צחנוכה, ותירץ דלא חשו אלא היכא דתרוויבו דאורייתא או דרצן, לא צחד דאורייתא וחצרתה דרצן, עכ"ד.

והנה כתב א"ז זללה"ה צערת חכמים (סוגיא דכבתה) אהא דאיתא להלן (דף כה.) אמר רצ כשם שמלוה לשרוף הקדשים שנטמאו, כך מלוה לשרוף את התרומה שנטמאת, דהיינו משום דרצ ס"ל שיש מלוה מן התורה לצער תרומה שנטמאת, ורבי יוחנן ס"ל שאין מלוה מדאורייתא לשרוף תרומה עמאה, עכ"ד. (וכ"כ בקול אריה או"ח סי' ל"ד.) ואס כן לרצ דשריפת תרומה עמאה הוי דאורייתא, שפיר מדליקין צשמן שריפה צחנוכה, דכיון דנר חנוכה דרצן לא שייך צזה אין עושין מלות חצילות חצילות, אמנס לרבי יוחנן דס"ל שריפת תרומה עמאה הוי דרצן, לריך לומר דהא דמדליקין צשמן שריפה, היינו כשיטת הצב"ג דחנוכה הוא דאורייתא, ותו ליכא משום אין עושין מלות חצילות חצילות דנר חנוכה דאורייתא ושריפת תרומה עמאה דרצן. ואדאיתאן להכי נמלא דלרצ דשריפת שמן שריפה מה"ת לריך לומר דחנוכה הוא מדרצן (וכשיטת הרמב"ם שורש הראשון בשה"מ), ולרבי יוחנן

משמאל, והילכתא משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין. ויש להבין צמאי פליגי הני תרי לישני.

אבן י"ל על פי מה שביאר כ"ק מרן דו"ז הגה"ק זללה"ה בדברי יואל (לחנוכה אות צו) וכן כתב בשפת אמת (שבת שם) בטעם דמזוזה מימין ונר חנוכה משמאל, דאין עושין מלות חצילות חציות, והרי הכא כל זמן שהמזוזה בו, עדיין נעשית המלוה, וכן כתב בתכלת מרדכי (פ' מקץ אר"ה) בשם פרי העץ (פ' מקץ) להגאון מו"ה יודא מאדערן ז"ל. ומעתה י"ל דהני תרי לישני פליגי אי נר חנוכה דרצון או דאורייתא, דמ"ד נר חנוכה מימין ס"ל דנר חנוכה הוא דרצון, ואם כן כיון דמזוזה הוא דאורייתא ונר חנוכה הוא דרצון, לא שייך בזה אין עושין מלות חצילות חציות, ועל כן מניחו מימין, דוגמת המנורה במקדש שהיה צדדום (מנחות פו.) שהוא צימין מקודש הקדשים, וכן רוב המלות עושין צימין על שם (תהלים קיח טז) ימין ה' רוממה. מה שאין כן מ"ד נר חנוכה משמאל ס"ל נר חנוכה דאורייתא, וכיון דמזוזה ונר חנוכה תרווייבו דאורייתא, אין להניח זה אלל זה, דאין עושין מלות חצילות חציות, והילכתא מזוזה צימין ונר חנוכה צשמאל, להורות דנר חנוכה דאורייתא.

והנה כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (לחנוכה אות פ ואות קנג) ביאר שיטת הבה"ג דנר חנוכה דאורייתא, דמדאורייתא דרשינן סמוכין, וחנוכה נרמז בתורה צסמיכות הפרשיות, כדאיתא במדרש (הובא ברמב"ן ר"פ בהעלותך) כשראה אהרן חנוכה הנשיאים חלשה דעתו שלא היה עמם בחנוכה לא הוא ולא שצטו, אמר לו הקב"ה למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל על ידי צניך נסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שם, והיא חנוכה צני השמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנכה המזבת, עי"ש. וכן כתב הרוקח (הלכות חנוכה סימן רכ"ה) צפרשת אמור אל הכהנים התחיל שבת ורגלים,

פסח ועלרת ראש השנה ויום הכיפורים סוכות, ולצסוף נאמר (ויקרא כג מד) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל, וסמיך ליה ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור, רמז לחנוכה שמן זית מן המוצחר, עכ"ל. הרי דחנוכה נרמזה צסמיכות הפרשיות, וכיון דדרשינן סמוכין מן התורה ס"ל להבה"ג דנר חנוכה דאורייתא, עכ"ד. ולפי זה אי דרשינן סמוכין, מלות נר חנוכה דאורייתא היא ומניחה משמאל, משום דאין עושין מלות חצילות חציות, אלל אי לא דרשינן סמוכין, הרי מלות נר חנוכה דרצון היא, ומניחה מימין דוגמת המנורה במקדש.

ובזה יתבאר המדרש, על פי מה שביארנו מכבר במקום אחר צדרושים לחנוכה (שנת תשס"ב אות ד, שנת תשס"ג אות ז) צמחלוקת יוסף עם השצטים, שנחלקו צפלוגתת חכמים אי דרשינן סמוכין, דיוסף סצירא ליה דדרשינן סמוכין, והשצטים סצירא להו דלא דרשינן סמוכין, וראובן שמסר את נפשו להליל את יוסף, קים ליה צשיטת יוסף דדרשינן סמוכין. וזה שאמר הדודאים נתנו רית, זה ראובן שהליל את יוסף, והיינו משום דדרשינן סמוכין, ועל פתחינו כל מגדים, זה נר חנוכה שאלל הפתח מצחוץ, דכיון דדרשינן סמוכין הרי נר חנוכה דאורייתא ומניחו אלל הפתח משמאל דוקא, דאי אפשר להניחו מימין דכיון דנר חנוכה דאורייתא וגם מזוזה דאורייתא, אין עושין מלות חצילות חציות.

ויה"ר מן קדם אצובון דצשמיא שמלות נר חנוכה ישפיע עלינו שפע צרכה והללחה, השפעה צרוחניות וצגשמיות, ויתעורר עלינו אורו של מלך המשיח צהשפעת נר חנוכה כמו שנאמר (תהלים קלב יז) ערכתי נר למשיחי, ונצכה לציאת הגואל לדק צצ"א.

*

נר שישי

במ"ם שצת (דף כא.) אמר רבי זירא אמר רב מתנה ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב, פתילות

לאצותינו על ידי כהני"ך הקדושי"ם, דקאמר לשון רבים, להורות שהנס נעשה על ידי שנים שעשאוהו.

אמנם איתא בשו"ע יו"ד (סי' ב' סי"א) היו ישראל ופסול אוחזים צסכין ושוחטים פסולה, וכתב השמלה חדשה (סי' ב' אות כ"ח) הטעם, דהוי כאילו שחט כל אחד חליו, וכתב בתבואות שור (אות נ"ב) דגם צמלאכת שבת הא דפטור צשנים שעשאוהו צזה יכול וזה יכול, היינו משום דהוי כאילו עשה כל אחד פלגא, עי"ש. ולפי זה כתב בשו"ת צית שערים (יו"ד סוס"י ט) לחדש, דהא דשנים שעשאו מלאכה פטורים צזה יכול וזה יכול, היינו דוקא צמלאכה שיש לה שיעור, כגון מעציר ארבע אמות צרשות הרצים שהשיעור ארבע אמות, או צבולאה דצעי כגרוגרת (שבת עו:), או צגוזז דצעי מלא פי הזוג (שבת צד.) וכדומה, ולכן צעשאוהו שנים פטורין, דהוי כאילו עשה כל אחד פלגא דשיעורא, אצל צמלאכה שאין לה שיעור כגון הצונה (שבת קב:), אפילו עשאוהו שנים חייבים, דליכא למימר דכל אחד לא עביד פלגא דשיעורא, שהרי אין לה שיעור וחייב צכל שהוא, והכי נמי צהצטרה דכתב הרמב"ם (פי"ב משבת ה"א) דהמצטיר כל שהוא חייב, הרי שאין לו שיעור, וממילא דאפילו עשאוהו שנים חייבים, עכ"ד. (וכבר קדמו בשו"ת חסד לאברהם מהדו"ק או"ח סי' כ"ח.) וצכן הדרא קושיא לדוכתה איך הדליקו צשבת צשמן צצפך שהיתה רק חלק שמינית, הא צשנים שעשאוהו אי אפשר להדליק.

אך יש להעיר צזה, דלפי דצריו דשנים שעשאוהו הוי כאילו כל אחד עשה חלי משיעור החיוב, עדיפא מיניה הוי לו לומר, דצמלאכה שיש צו כדי חליקה צכמות, כגון שנים שהוליו סל גדול של אוכלין לרשות הרצים, או צצישלו קדירה גדולה מלא אוכלין, זה יכול לעשות כולה צפני עצמו וזה יכול, הן חייבין, שהרי לזה יש שיעור ולזה יש שיעור, ולא מצאו סצרא כזו צשום מקום. ועל כרחק לומר דצצרת התבואות שור דשנים שעשו הוי כאילו כל אחד עשה פלגא, היינו שנחשצ לחלי שיעור צאיכות,

ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין צהן צשבת מדליקין צהן צחנוכה צין צחול צין צשבת, אמר רבי ירמיה מאי עעמא דרצ קצצר כצתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה, אמרו רצן קמיה דאציי משמיה דרבי ירמיה ולא קיצלה, כי אהא רצין אמרו רצן קמיה דאציי משמיה דרבי יוחנן וקיצלה, אמר אי זכאי גמירתי להשמעתי מעיקרא, והא גמרא, נפקא מינה לגירסא דינקותא. והקשו המפרשים צטעמא דמילתא מאיזה עעם לא קיצל משמיה דרצ הך שמעתא דצתה אין זקוק לה, ומשמיה דרבי יוחנן קיצלה. גם ליישצ קושית המפרשים מאי קאמר נפקא מינה לגירסא דינקותא, הא נפק"מ עוצא אי מותר להשתמש לאורה.

ב צמדרש פליאה (הובא בחתם סופר) הדודאים נתנו ריח, זה ראוצן שהליל את יוסף, ועל פתחינו כל מגדים, זה נר חנוכה שאלל הפתח מצחון. ולריך ציאור.

וגל"פ צהקדם קושית הצית יוסף (או"ח סי' עת"ד) למה קצעו שמונת ימי חנוכה, כיון דשמן צצפך הוי צו כדי להדליק לילה אחת, נמצא שלא נעשה הנס אלא צשצעה לילות, וי"ל שחילקו שמן צצפך לשמנה חלקים, וצכל לילה הוי נותנים צמנורה חלק אחד והוי דולק עד הצוקר, ונמצא שצכל הלילות נעשה נס, עכ"ד.

והקשה הגאון רבי מאיר אריק ז"ל בשו"ת אמרי יושר (ח"ב סי' ז) הא צתוך ח' ימים הוי גם כן שבת, והיאך הדליקו צשבת, דפשיטא כשאין שיעור הצריך לשמן, אסור להדליק צשבת, דלא ניתן לדחות רק כשעושין מצוה ולא משום קצת מצוה דחלי שיעור, וגם לא יתכן לסמוך על נס צמקום חילול שבת דאורייתא (ועי' באור תורה לחנוכה אות ג.) ואפשר שהדליקו על ידי שני כהנים או זרים דכשרין להדלקה, דשנים שעשאוהו פטור אצל אסור מדרצן (שבת צב.), וצמקום מצוה וצפרט צמקדש לא גזרו, עכ"ד. ויש להעמים זה צנוסח ההודאה שעשית

והאחרונים כתבו נפקא מינה באוכל חמץ פחות מכשיעור צסוף יוס ז' של פסח, או באוכל פחות מכשיעור ציוס הכיפורים סמוך לשקיעת החמה, באופן שאין עוד שהות ציוס לאכול עוד כדי להשלים השיעור ולא שייך חזי לאיטרופי, דאי אזלינן בחר העעס דחזי לאיטרופי, אינו אסור מן התורה, ואי אמרינן חזי שיעור אסור מגזירת הכתוב, גם זה אסור, ועיין בלל"ח (פסחים מד.) חתם סופר (שבועות כג.): אצני לרק (או"ח סי' קט) מנחת חינוך (מצוה לב אות ה, מצוה שסח אות יט, מצוה תרח אות ג) שכתבו בזה.

ובזה י"ל גם לענין חזי שיעור באיכות, דדוקא בחזי שיעור צכמות כגון שאוכל פחות מכשיעור, שייך לומר סצרת חזי לאיטרופי כיון ששייך צו השלמה, מה שאין כן באיכות דלא שייך השלמה לא שייך סצרת חזי לאיטרופי, ואי אזלינן בחר העעס דחזי לאיטרופי אמרינן דחזי שיעור באיכות מותר מן התורה. ולפי זה י"ל לגבי מלאכת שבת, לשיעת רש"י (שבת עד. ד"ה וכו') דחזי שיעור אסור צמלאכת שבת כמו שאר איסורין דללא כשיעת החכם לצי (סימן פ"ו), דהיינו דוקא חזי שיעור צכמות כגון שמוציא פחות מכשיעור וכדומה, זה אסור מן התורה, אצל אס עושה חזי שיעור באיכות כגון שניס שעשאוהו דלא שייך סצרת חזי לאיטרופי, אי אזלינן בחר העעס דחזי לאיטרופי אמרינן דחזי שיעור מותר מן התורה.

ומעתה לרצי יוחנן דדריש טעמא דקרא, חזי שיעור באיכות צמלאכת שבת, מותר מן התורה, ואס כן י"ל כסצרת האמרי יושר שצצת הדליקו שניס את המנורה, ושפיר י"ל כתירוץ הצית יוסף שחלקו השמן שצפך לשמונה חלקים וציוס הראשון היב הנס צמה שהולק חלק שמינית כל הלילה, מה שאין כן לשיעת רצ דחזי שיעור אסור מגזירת הכתוב, גם צמלאכת שבת בחזי שיעור באיכות אסור מן התורה, ואי אפשר לומר שצצת הדליקו שניס, דהא גם צשניס שעשאוהו דהוי חזי שיעור באיכות

ואף אס יש כאן צכמות שיעור שלס לכל אחד ואחד, מכל מקום אזלינן בחר איכות פעולת המלאכה ואין כאן שיעור שלס. ואס כן גם צמלאכת הצערה י"ל כן, דהא דמיחייצ צמצעיר צכל שהא היינו רק צכמות, אצל באיכות לריך שהא המצעיר עושה שלימות המלאכה, וצשניס שהצעירו הן פעורין. ואחי שפיר מה שתירץ באמרי יושר שהדליקו המנורה צצצת על ידי שני כהניס, שהרי צכל מלאכות אמרינן שניס שעשאוהו פעורין, כיון שכל אחד צעלמו לא עשה שלימות המלאכה באיכות.

ובמס' יומא (דף עד.) אמר רצי יוחנן חזי שיעור אסור מן התורה משום דחזי לאיטרופי, ומיייתי רצי יוחנן ראיב מצרייתא דיליף חזי שיעור אסור מקרא דכל חלב (ויקרא ז כג), והקשו צתוס' (ד"ה כיון) למה לריך לעעס דחזי לאיטרופי, הא יליף לה מקרא דכל חלב, ותירץ הריטב"א (שם) דמכל מקום דרשינן לדידיה טעמא דקרא, דמהאי טעמא אסרה התורה חזי שיעור משום דחזי לאיטרופי. וכתב צשו"ת אצני ליון (ח"ב סימן מד אות ו) דדוקא אי דרשינן טעמא דקרא אמרינן דחזי שיעור אסור משום דחזי לאיטרופי, ואס לא שייך טעס זה אינו אסור מן התורה, מה שאין כן אי לא דרשינן טעמא דקרא, חזי שיעור אסור מגזירת הכתוב ולא מטעס דחזי לאיטרופי, וצכל אופן אסור מן התורה. והנה צצרכי יוסף (או"ח סי' תר"ח סק"ז) הביא דפלוגתת רצ ורצי יוחנן (ערכין טז): עד היכן תוכחה, תלוי צפלוגתת רצי יהודה ורצי שמעון (בבא מציעא קטו.) אי דרשינן טעמא דקרא, דרצ סצר לא דרשינן טעמא דקרא, ורצי יוחנן סצר דרשינן טעמא דקרא, עי"ש. ואס כן רצי יוחנן לשיעתיה מפרש דהיינו טעמא דחזי שיעור אסור מן התורה משום דחזי לאיטרופי, והיכי דלא שייך חזי לאיטרופי מותר מן התורה, מה שאין כן לרצ דלא דרשינן טעמא דקרא, אס כן הא דחזי שיעור אסור הוא מגזירת הכתוב, ואף היכי דלא שייך חזי לאיטרופי חזי שיעור אסור מן התורה, עכ"ד.

היתה שחלקו שמן שצפך לשמונה חלקים והודלק בכל לילה שמינית שצפך, דהא קשה איך הדליקו בשבת דהרי לא ניתן לדחות כי אם כשעושין מצוה בשלימות, ועל כרחק לומר שקצטו שמונת ימי חנוכה זכר לגם דמציאות הפך, ולפי זה ראוי לומר הנחה עושה מצוה, כיון דעיקר הנס היתה מה שנשאר הפך מונח בטברה, וכיון דהנחה עושה מצוה היה ראוי לומר אי כצתה זקוק לה, ומשום הכי לא קיבל אצוי משמיה דרזב הכ שמעתתא דכצתה אינו זקוק לה, דלשיטת רזב דדרשינן טעמא דקרא היה לו לומר דאי כצתה זקוק לה.

אמנם משמיה דרזבי יוחנן שפיר קבלוה, דהא רזבי יוחנן ס"ל דרשינן טעמא דקרא וקאמר הטעם דחזי שיעור אסור מן התורה משום דחזי לאיזטרופי, וביכי דלא שייך חזי לאיזטרופי חזי שיעור מותר מן התורה, ואם כן צמלכת שבת חזי שיעור צאיכות אינו אסור מן התורה, ושפיר יש לומר כתירוץ הצית יוסף שהנס היתה צמה שהודלק שמינית שצפך כל לילה, ובשבת הדליקו שנים דצחזי שיעור צאיכות דלא שייך חזי לאיזטרופי אינו אסור מה"ת, וכיון שהנס היה צמה שהדליקו שמן שצפך שמונה ימים, הרי הדלקה עושה מצוה, ואי כצתה אינו זקוק לה, ומשום הכי משמיה דרזבי יוחנן שפיר קבלוה. ומעתה י"ל דהא דאסור להשתמש לאורה שפיר קיבל אצוי גם משמיה דרזב, ורק הא דמותר להדליק בשמן שריפה ואי כצתה אינו זקוק לה לא רצה לקבל כמו שנתצאר, וצדך לא היה לו נפק"מ מקודם שקיבלה, דכיון שלא קיבלה החמיר לפסוק דאי כצתה זקוק לה, ולזה אמר נפקא מינה דוקא לגירסא דינקותא.

והנה כתב צפרשת דרכים (דרוש ראשון) צענין מחלוקת יוסף הלדיק עם השצעים הקדושים, שהשצעים סצרו שיש להם דין ישראל אף לקולא, ויוסף היה ס"ל שיש להם דין בני נח, אך איתא צמדרש (ב"ר פ"ט ס"ו) ששמר יעקב השצת קודם שניתן, וכן איתא צמדרש (ב"ר פ"ב ס"ד) ואין הכן אלא שצת, כמא דאת אמר (שמות טז ה) וביה

אסור מן התורה, ולריך לומר כתירוץ המפרשים שיום הראשון הוקצט לזכר נס מציאות הפך.

ונקדים עוד מה שציאר הגאון רבי שלמה קלוגער ז"ל צספר החיים (הגדמ"ח אר"ח סי' תרע"א סעיף ב) צציאור הצעיא (שבת כב.) אי הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה, שזה תלוי על מה תקנו עיקר נרות חנוכה, כיון דלא נעשה צ' נסים, הא' מה שנשאר פך אחד שלא נגעו צו העכו"ם, והצ' מה שהיה רק על יום אחד ונעשה ממנו שמונה ימים, שאם נאמר שעיקר הנס הוא מה שנשאר השמן מונח ולא נגעו צו העכו"ם, הרי הנחה עושה מצוה, אצל אם עיקר הנס הוא מה שהדליקו ממנה שמונה ימים, אז הדלקה עושה מצוה, עכ"ד.

והמחבר כתב צשו"ע (סי' תרע"ג ס"ב) הדלקה עושה מצוה, לפיכך אם כצתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה עכ"ל, ומוכח דתלוי זה צזה, והא דכצתה אינו זקוק לה הוא משום דהדלקה עושה מצוה, ולפי זה לריך לומר דהא דכצתה אין זקוק לה היינו משום שהנס היתה שהדליק שמן שצפך שמונה ימים, וכתירוץ הצית יוסף שחילקו שמן שצפך לשמונה חלקים, וכסצרת האמרי יושר שצצת הדליקו שנים, דאמרינן חזי שיעור צאיכות צמלכת שבת מותר מן התורה, והיינו משום דרשינן טעמא דקרא וחזי שיעור אסור דוקא ביכי דשייך טעמא חזי לאיזטרופי, וצאיכות דלא שייך האי טעמא חזי שיעור מותר מן התורה, וצכל מלכת אמרינן שנים שעשאוהו פטורין, כיון שכל אחד לא עשה שלימות המלכת צאיכות.

ובזה יתצאר היטב הא דלא קיבל אצוי משמיה דרזב הכ שמעתתא דכצתה אינו זקוק לה, דלשיטת רזב דלא דרשינן טעמא דקרא, הרי חזי שיעור אסור מן התורה מגזירת הכתוב אף ביכי דלא שייך חזי לאיזטרופי, ואם כן צמלכת שבת ראוי לאסור חזי שיעור צין צכמות צין צאיכות, וגם צהצעה שנים שעשאוהו אסורים מן התורה, כיון דמן התורה חזי שיעור אסור מכל מקום, שוב לא שייך לומר שהנס

וצריך כל אחד ליקח מזה מוסר לנפשו, מהחשמונאים הקדושים שחילקו שמן שצפך לשמונה חלקים, ולא נסוגו אחור לאמר כיון שאין המזוה בשלימות שיעור שלם אינו כלום, אלא התחזקו את עצמם לקיים עכ"פ איזה מעט שיעור של מזוה, ופעולתם היתה חשובה מאד למעלה, הגם שלא היה שיעור שלם, ונעשה להם נס והודלק השמן כל שמונה ימים. כמו כן ידע האדם שגם צעת שאינו זוכה לקיים מצות ה' בשלימות בדחילו ורחימו, וצאיכות אינו רק חצי שיעור, כגון שאי אפשר לו ציוס זה לקצוע עתים לתורה כי אם זמן קצר ציוס או צלילה, גם שעה קטנה זו חשובה מאד לפני ה'. וזה שאומרים ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה, היינו שהשפעת הנס נמשך לכל אחד ואחד כהיו"ם הז"ה, אף במדרגה זו שהוא עומד כהיום הזה, שאינו זוכה לעשות כי אם איזה פעולה קטנה לכבוד ה', הן קטן צכמות, הן קטן צאיכות, רצויה וחציבה לפני ה'.

והשי"ת יקבל את מעשינו לפניו לרצון, ויהיה חשוב ורצוי לפניו יתברך את מצות הדלקת נר חנוכה שקיימנו אם צמטע כוונה או עם כל הכוונות, כי כל פעולה קטנה חשובה מאד לפניו יתברך שמו, ויומשך לנו ולכל ישראל כל השפעות טובות צרו"ג ונזכה לציאת גואל לדק צצ"א.

*

יום השישי - ר"ח טבת

פעודת ראש חודש לתלמידי המתיבתא

בנוסח ההודאה, ואחר כך צאו צניך לדציר ציתך ופינו את היכלך והדליקו נרות צחצרות קדשיך וקצעו שמונת ימי חנוכה אלו צהלל וצהודאה. וציאר החתם סופר צדרשותיו (דף טז.) על פי קושית הצית יוסף (או"ח סי' עת"ה) למה קצעו חנוכה שמונה ימים זכר לנס שהדליק שמן שצפך שמונה ימים, הלא כיון דשמן שצפך היה צו כדי להדליק לילה א' נמצא שלא נעשה הנס אלא צז' לילות. וי"ל על פי מה שפסק הרמב"ם (הל' ביאת

ציוס הששי והכינו וגו', מכאן ששמר יוסף את השצת. וקשה דהא קי"ל (סנהדרין נח:) עכו"ם ששצת חייצ מיתה, שנאמר (בראשית ח כב) יום ולילה לא ישצתו. ואם כן איך שמרו הצצות את השצת, אלא ודאי מזה ראינו שצלאו מכלל צני נח אפילו להקל, עי"ש.

אבן צצית האולר (מערכת אבות אות כג) כתב שאין ראינו מזה שהיה להם דין ישראל, דיש לומר שעשו מלאכה צצירוף עם עוד אדם אחר, דהוי ליה שנים שעשאוהו דפעורין צישראל (שבת צג.) מקרא דצעשותה (ויקרא ד כז), וזכו רק לגצי ישראל דאיכא גצירת הכחוצ קרא דצעשותה לומר דצשנים שעשאוהו אין המעשה מתחייבת לכל אחד ואחד צפני עצמו, ונחשצ כאילו כל אחד עשה רק מקצת ולא מלאכה שלימה, מה שאין כן לגצי צן נח דליכא קרא דכל התורה לישראל נאמרה ולא לעכו"ם, המעשה מתחייסת לכל אחד צעצמו ואין כאן צציתה, עכ"ד. והגם דשנים שעשאוהו אסור מדרצנן, כצו כצו (רדב"ז ח"ב סימן תרצ"ו) שהצצות לא חששו לאיסור דרצנן, וי"ל הטעם, דקי"ל (עירובין קג.) דאין צצות צמקדש משום דכהנים זריון הן, והכי נמי י"ל שהצצות זריון הן ואין איסורי צצות דרצנן נוהגת צהם, ושפיר י"ל שיוסף היה לו דין צני נח ומכל מקום שמר את השצת שעשה מלאכה צצירוף אחר דהוי ליה שנים שעשאוהו דפעורין צישראל וצצני נח לא נחשצ צציתה.

ובזה יתצאר המדרש, הדודאים נתנו ריח זה ראוצן שהליל את יוסף, דקיס ליה כשיעת יוסף שיש להם דין צן נח לחומרא, ומכל מקום שמר את השצת על ידי שעשה מלאכה על ידי שנים, והכי נמי י"ל שצנס דחנוכה הדליקו שנים את המנורה ששצת, והנס דחנוכה היתה שהדליק שמן שצפך שמונה ימים, ולכן ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה שאצל הפתח, שמדליקין שמונה ימים והדלקה עושה מלאכה, זכר לנס שהודלק שמן שצפך שמונה ימים.

*

מעצודה זרה, עם כל זה היה לורך להדליק המנורה בחנה, כי צפנים היה המזבח מעכב, אבל צחון שאינו ראוי למזבח אינו מעכב, ולכן הדליקו גרות בחנה, ושפיר היה גם ציוס ראשון, כי לא היה רק שיעור שמן הראוי להדלקת פנים, ומכל מקום נעשה גם והאירו כל הלילה. ואתי שפיר מה שאומרים צנוסח ההודאה ואחר כך באו צניך לדציר ציתך ופינו את היכלך וטברו את מקדשיך, אך כיון שעדיין לא נגמר צנין המזבח לכן הדליקו גרות בחנה קדשיך ולא צפנים, כדי שהמזבח לא יעכב, ולכן קצו שמונת ימי חנוכה ולא רק שצעה, כי גם ציוס הראשון היה גם.

*

צנוסח ההודאה, כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעצירם על חוקי רצונך, ודקדק צצני יששכר (כסלו טבת מאמר ב אות יז) למה תקנו צנוסח ההודאה כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל, וצנוסח ההודאה דפורים תקנו כשעמד עליהם וכו' ולא אמרו על עמך ישראל, עי"ש.

ואפ"ל על פי מה שכתב החתם סופר (פ' ויחי עמוד רלג) כי א"ל שד"י אותיות ישראל, צחילוף רי"ש צדל"ת, עי"ש. וכ"ק מרן אהמו"ר זללה"ה צצרך משה (פ' ויחי עמוד שט) מוסוף, דלפי מה דמצוה צזוהר הקדוש (לך דף צה.) שעל ידי צרית מילה נרשם צגוף האדם שם הקדוש שד"י, אם כן צצכות מצות מילה האדם זוכה גם להקרא צשם ישראל, שהרי ישראל הוא אותיות א"ל שד"י, עכ"ד.

ובזה מדוקדק אומרו כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל, כי נודע שהוונים גזרו עליהם לצטל מצות מילה, ולזה אמר שעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל, שראו לצטל שם ישראל, על ידי להעצירם על חוקי רצונך, היינו ציעול מצות מילה הנקרא חק (שבת קלז:), ועל ידי זה לא היו יכולים להקרא צשם ישראל, אולם ואתה צרחמך

המקדש פ"ט ה"ז) שאם העיב הכהן את הנרות והולילו צחון, מותר לזר להדליקו. ולפי זה יש לומר כי צצמן ההוא שצאו זרים להיכל ויחללוה והיתה מלאה גילולים, עד שפינו את היכלך וטיברו את מקדשך, אז הדליקו גרות בחנה קדשיך, בחנה הקודש ולא צפנים ההיכל. וידוע שצריך שמן יותר צמקום שהרוח מצויה ששולט ונושצ צהאש, יותר ממה שצריך כשעומד צפנים צחדר מכוסה, וצפך לא היה אלא כשיעור הרגיל הדלקה לליל אחת כשמדליקין צפנים, ועם כל זה האירו הנרות כל הלילה, ולכן גם ציוס הראשון היתה גם. וזה ההמשך צנוסח ההודאה (בברכת ועל הנסים) והדליקו גרות בחנה קדשיך, ולא צפנים, על כן קצו שמונת ימי חנוכה ולא רק שצעה, כי גם ציוס הראשון היה גם, עכ"ד.

ודקדק מרן דו"ז זללה"ה צצברי יואל (לחנוכה אות קבו) דממעצו שצצנו חכמים צנוסח ההודאה לא משמע שהיה ההיכל עדיין מלא גלולים צשעת הדלקת המנורה, שהרי קאמר תחלה ופינו את היכלך וטברו את מקדשיך, וצתר הכי קאמר והדליקו גרות בחנה קדשך, משמע דתחלה פינו את הצית מעצודה זרה ואח"כ הדליקו את הנרות, עי"ש לדרכו.

ואפשר לומר כתירון החתם סופר ולא מטעמיה, על פי מה שהעיר הגאון רצי מנחם זעמצא ז"ל לפי מה דאיתא צירושלמי (שקלים פ"ד ה"ב) השולחן והמנורה והמצצחות והפרוכת מעכצין זה את זה, אם כן לפי צצרי המגילת תענית (פרק ט) שלא נגמר המצבח רק אחר הז' ימי חנוכה, אם כן איך הדליקו אז המנורה, והרי המצבח מעכב את המנורה, ותירן צנו צספר גור אריה יהודה (קונטרס המועדים סי' יט אות ח) לפי מה שכתב הרמצ"ס דהדלקת הנרות כשרין צחון, אם כן י"ל דאז אין המצבח מעכב את ההדלקה, דהרי צחון הוא מקום שאינו ראוי למצבח וכשר להדלקה, עכ"ד.

ולפי זה יולדקו פירוש החתם סופר אך לא מעטעמיה, ויתכן דאע"פ שכצר פינו ההיכל

והנה מרן דו"ז זללה"ה צדצרי יואל (לחנוכה אות קמו) מיישב קושית הצ"י, על פי דצרי הרוקח (הלכות חנוכה סימן רכ"ה) צפרשת אמור אל הכהנים התחיל שבת ורגלים, פסח ועלאת ראש השנה ויום הכיפורים סוכות, ולצוסוף נאמר (ויקרא כג מד) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל, וסמיך ליה ויקחו אליך שמן זית זך כחית למאור, רמז לחנוכה שמן זית מן המוצחר, עכ"ל. ומעשה כיון דהוקש חנוכה לסוכות, אס כן כמו אחר עבור ז' ימי החג סמכו אליו יום שמיני עלאת, אשר טעמו מצואר צרש"י (סו"פ פינחס) שהקצ"ה אומר לישראל קשה עלי פרידתכם עכצו עמי עוד יום אחד, והיינו שעל ידי יום זה נמשך קדושת החג לימי החול, כך בחנוכה תקנו לעשות שמונה ימים, מטעם דקשה עלי פרידתכם, והוסיפו יום השמיני זאת חנוכה להמשיך קדושת חנוכה לימי החול, עי"ש צדצה"ק.

ולפי זה יום ראשון דחנוכה הוא נגד אושפיזא דאצרהס וכו', והיום שהוא יום ששי דחנוכה הוא נגד אושפיזא דיוסף, נגד מדת יסוד לדיק, ונודע מה שכתב א"ז זללה"ה צישמח משה צפרשתן, דפגס הצרית גורס לחסרון הפרנסה, עי"ש. ובכן דבר צעתו על הסעודה ציוס זה יום ו' דחנוכה, לרמז על מדתו של יוסף המשפיע פרנסה, וכמ"ש (בראשית מז יב) לחס לפי הטף, ט"ף בגימטריא חנוכה.

*

והנה כתב צתפארת שלמה (לחנוכה) רמז צפסוק (תהלים כג ו) אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי ושצתי צצית ד' לאורך ימים, שני תיבות טו"צ חס"ד גימטריא חנוכה. הענין צזה כי ימי חנוכה גדול מעלתם צזה להיות לעזר ולמסעד לאדם הרואה לגשת אל התורה והעבודה. וזה שאמר אך טו"צ וחס"ד ירדפוני כל ימי חיי לעשות רצונו ית"ש, ושצתי צצית ד' לאורך ימים, עכ"ד.

ויש לפרש צאו"א קלת דהנה כתב החיד"א צחדרי צטן (פ' מקץ ראשון) דמדליקין ח' נרות צח

הרצים עמדת להס צעת לרתס וכו' ולעמך ישראל"ל עשית תשועה גדולה, שהיה ישועה לשס ישראל, שיקראו צסס של ישראל.

והנה כתב החיד"א צראש דוד (פ' מקץ) צטעס שקצעו חז"ל שמונת ימי חנוכה, לרמז שרצו היונים לצעל למצות מילה, עכ"ד. ולפי זה מה שתיקנו שמונת ימי חנוכה זכר למצות מילה, מורה על הישועה הגדולה שהיתה לשס ישראל. והנה שורש שס ישראל הוא מקרא (בראשית לב כט) כי שרית עם אלקים ועס אנשים ותוכל, דהיינו השפעת רוחני צצחי כי שרית עם אלקי"ס, והשפעת גשמי צצחי ועס אנשי"ס, ובכן סגולת שמונת ימי חנוכה הוא להשפעת רוחני והשפעת גשמי.

ובזה יוצן מה שכתב בני יששכר (כסלו מאמר ב אות יב) צסס הרה"ק רצי פינחס מקאריץ זללה"ה כי ל"ו נרות של חנוכה הס כנגד ל"ו מסכתות, כי התורה אור, עכ"ד. דהיינו כי מאחר שמדליקין ל"ו נרות צשמונה ימים זכר למצות מילה, נמשך השפעת שס ישראל"ל כי שרית עם אלקי"ס, שהוא השפעת רוחני, וצימים מאירים אלו יכולים לפעול אלל הדלקת הנרות שנצכה ללמוד ולראותם הל"ו מסכתות והאר עיינו צתורתך. וגס יוצן צזה ענין הסעודות שעושין בחנוכה, לרמז על השפעת גשמית שנמשך בחנוכה. ולזה כתב צשלעי הגבורים (על הגהות מרדכי פ"ב דשבת) ועצוח עצח והכן, הח' מטבח ותיצת והכן הס אותיות חנוכה, וסמך לסעודות שעושים בחנוכה, ואותיות ועצח עצח צגימטריא מ"ד כמו הנרות, ולריך ציאור מה שייכות הסעודות שעושין בחנוכה עם הנרות, שהסמיכן הכתוב להדדי. אמנס על פי האמור יוצן, כי הטעס שאנו מדליקין מ"ד נרות דהיינו ח' ימים, הוא זכר למצות מילה שרצו היונים לצעל, והשי"ת עשה תשועה גדולה לשס ישראל"ל, ובכן מכאן יש סמך לסעודות שעושין בחנוכה, להורות על השפעת גשמי שנמשך על ידי שס ישראל"ל.

*

ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה, וזכן ראוי לנו להתצונן באיזה מצב עומדים כהיום הזה, ואם ראויים אנחנו להתעוררות הנסים ונפלאות צימים אלו.

והשי"ת יעזור שיביח אך עו"צ וחס"ד ירדפוני כל ימי חיי, שהשפעות עוצות של יומי דחנוכה ירדפוני כל ימי חיי, ושצתי צבית ה' לאורך ימים, באריכות ימים ושנים, ולעבוד את ה' בנחת וצשמחה, ויושפע השפעות עוצות לצני ישראל וימלא ה' כל משאלות לבנו לעוצה עדי נזכה לביאת גואל נדק במהרה צימינו אמן.

*

נר שביעי

במ"ם שצת (דף כ.א.) אמר רב הונא פתילות ושמיים שאמרו חכמים אין מדליקין צבן בשצת, אין מדליקין צבן בחנוכה, צין בשצת צין בחול, אמר רבא מאי טעמא דרב הונא קסבר כצתה זקוק לה (ופירש"י כבתה נר חנוכה, זקוק לה לתקנה, הלכך צריך לכתחלה לעשות יפה, דלמא פשע ולא מתקן לה) ומותר להשתמש לאורה וכו', אמר רבי זירא אמר רב מתנה ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב, פתילות ושמיים שאמרו חכמים אין מדליקין צבן בשצת מדליקין צבן בחנוכה צין בחול צין בשצת, אמר רבי ירמיה מאי טעמא דרב קסבר כצתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה, אמרו רבנן קמיה דאציי משמיה דרבי ירמיה ולא קיבלה, כי אתא רבין אמרו רבנן קמיה דאציי משמיה דרבי יוחנן וקיבלה. ויש להצין באיזה סצרא פליגי רב הונא ורבי יוחנן אי כצתה זקוק לה. גם יש להצין הא דלא קיבל אציי הכ הלכתא משמיה דרב, ומשמיה דרבי יוחנן קבלה. עוד לריך ביאור באיזה סצרא פליגי אציי ורבי ירמיה.

ונראה בהקדס קושית הצית יוסף (או"ח סי' עת"ר) למה קצבו שמונת ימי חנוכה, כיון דשמן שצפך היה צו כדי להדליק לילה אחת, נמצא שלא נעשה הכס אלא בשצבע לילות, וי"ל שחילקו שמן

ימים, רמז ימי שנותינו שצעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה להאירם צמלות, עכ"ד. וזה שאמר אך עו"צ וחס"ד ירדפוני כל ימי חיי, שעל ידי הדלקת נרות חנוכה נמשך הארת התורה, ושצתי צבית ה' לאורך ימים, דהיינו ליש צבית ה' על התורה ועל העבודה לאורך ימים ושנים אם בגבורות שמונים שנה.

*

ובבן צימים האלו לריכים אנו להוסיף אומן בתורה וצבדות ה', ויש ללמוד מוסר השכל מקריאת שם היום טוב חנוכה, וכתב האבודרהם (הל' חנוכה) חנוכה ראשי תיבות ה' נרות ו'הלכה כ'צית ה'לל. והיינו להיות מוסיף והולך בתורה וצבדות ה'.

ויש להתצונן צמה שהתקינו להיות מוסיף והולך, דלכאורה היה ראוי להתקין להדליק צמנורה שיש צה שמונה נרות וצכל לילה נדליק נר אחרת, צלילה הראשונה נדליק נר ראשון וצלילה השניה נר שני וכן הלאה, ולמעשה התקינו שצכל צלילה אחר שמדליקין נר חדש, חוזרין אל הנרות הישנות להדליקם, ונראה שזה צא להורות על חיוב החזרה צלימוד התורה, דלא סגי צמה שמוסיפין להדליק נר חדש, כי לריכים גם להדליק הישנות, וכמו כן צלימוד התורה הגם שלומד דבר חדש, לא יניח את הישנות, כי אם יחזור עליהם לשמוע צישן ולשמוע צחדש. (ועיין כע"ז בבני יששכר מאמר ג אות ט.)

ובעמדינו צתום שני חדשים של זמן החורף לריך כל אחד לעשות חצבון הנפש כמה דפי גמרא צשיעור עיון וצשיעור פשוע וכמה סימני שו"ע רכש צשני חדשים הללו, ואם הוליא מכח אל הפועל, כל הקצלות עוצות שקיבל על עצמו צתחלת הזמן הן צהשכמת הצוקר והן צשיעורים ומקלועות שלימות, שהזמן כעת להתצונן אם עדיין יוכל להשלים חפצו צזמן החורף כפי אשר חש צמראש. וציומי דחנוכה לריכים להיות מוסיף והולך צהתמדת התורה ציגיעת התורה צהצנת התורה וצדיעת התורה, וכן ציראת שמים ומדות עוצות,

שצפך לשמנה חלקים, ובכל לילה היו נותנים צמנורה חלק אחד והיה דולק עד הצוקה, ונמלא שצכל הלילות נעשה גם, עכ"ד.

והקשה הגאון רבי מאיר אריק ז"ל צשו"ת אמרי יושר (ח"ב סי' ז) הא צתוך ח' ימים היה גם כן שצת, והיאך הדליקו צצצת, דפשיטא כשאין שיעור הצריך לשמן, אסור להדליק צצצת, דלא ניתן לדחות רק כשעושין מלוא ולא משום קלת מלוא דחלי שיעור. ואפשר שהדליקו על ידי שני כהנים או זרים דכשרין להדלקה, דשנים שעשאוהו פטור אצל אסור מדרבנן (שבת צב.), וצמקום מלוא וצפרע צמקדש לא גזרו, עכ"ד. (והארכנו בזה לעיל בנר שישי)

אבן חקרו האחרונים צענין שנים שעשאוהו, כי כתב השואל צשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ק ח"ב סי' ח) וצשו"ת חסד לאברהם (או"ח סי' כ"ח) דהא דפטורין שנים שעשאוהו היינו מכרת ומלאו, דקרא צעשיתה קאי על הלוא אשר לא תיעשנה (ויקרא ד כז), ולא אימעט רק מלאו וכרת וחתאת, אצל עשה דצצתון איכא, והס השיצו לסתור דצריו דצצמת שנים שעשאוהו פטורין מכל וכל, והשואל הצדיק שיטתו צחיצורו שו"ת תורת חן (סי' ז) [שנדפס צהסכמת ק"ז הדצרי חיים והגאון רבי שלמה קלוגער והגאון רבי שמעון סופר זללה"ה], עי"ש דצצריו צארוכה. [וכצצרתו מלינו צלחם משנה (ריש פכ"א מהל' שבת) לגצי חלי שיעור, שהתורה לא אסרה קודם צצצת אלא המלאכות כפי השיעורים שנתצארו, אצל המלאכות עלמם צפחות מן שיעור החיוב לא נאסר מן התורה, לכך אמרה תורה (שמות כג יב) תצצות, עכ"ד]. ואס כן לסצרתו דשנים שעשאוהו פטורין מלאו ואסורין צעשה דתצצות, הרי אי אפשר לומר שהדליקו צצצת על ידי שנים, דהא עדיין איכא איסור עשה דתצצות.

אמנם המהר"ס לוצלין צמס' שצת (דף קלב:) הוכיח מתוס' (ד"ה האי) דצצצת ליכא עשה דצצתון רק ציום עוב, אך צמקום אחר צתוס' (שבת סט. ד"ה

דידע) מצואר דאף צצצת איכא איסור עשה. ואס כן לשיטת מהר"ס שפיר יש לומר שהדליקו על ידי שנים, דשנים שעשאוהו למלאכה צצצת ודאי פטורין מכל וכל, כיון דקרא דצעשיתה מיעטה מאיסור לאו ואיסור עשה ליכא צצצת, מה שאין כן לשיטת התוס' דאיכא איסור עשה צצצת, אס כן לשיטת השואל דשנים שעשאוהו פטורין מלאו ואסורין צעשה, אי אפשר לומר שהדליקו צצצת על ידי שנים, דהא עדיין נשאר איסור עשה, ושוצ אי אפשר לומר כתירון הצית יוסף שחילקו שמן שצפך לשמונה חלקים דמתעורר הקושיא היאך הדליקו צצצת, וצריך לומר דמה שהתקינו להדליק שמונה ימים הוא מטעם אחר.

ובשו"ת צית ילחך (או"ח סי' לו בשולי המכתב) כתב דהא דאיכא צצצת איסור עשה, פלוגתא הוא צגמרא צמס' שצת (דף קיד:): אמר רבי זירא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רבי אצא אמר רב הונא, יוס הכפורים שחל להיות צצצת אסור צקניצת ירק, אמר רב מנא תנא מנין ליוס הכפורים שחל להיות צצצת שאסור צקניצת ירק תלמוד לומר שצתון, שצות למאי, אילימא למלאכה והכתיב לא תעשה כל מלאכה, אלא לאו אקניצת ירק, שמע מינה, אמר רבי חייא צר אצא אמר רבי יוחנן, יוס הכפורים שחל להיות צצצת מותר צקניצת ירק, ופרין מהך צרייתא, ומשני לעולם למלאכה, ולעצור עליה צעשה ולא תעשה, עי"ש. והיינו דמהר"ס נקט כמ"ד אסור צקניצת ירק וקאי על זה שצתון, ואס כן ליכא צמלאכה עשה ולא תעשה, והתוס' אזלי כמ"ד מותר צקניצת ירק דקרא דצצתון הוא לעצור עליה צעשה ולא תעשה, עכ"ד. נמלא דרב הונא דאוסר צקניצת ירק ס"ל דצצצת ליכא איסור עשה, ורבי יוחנן דמתיר צקניצת ירק ס"ל דאיכא נמי איסור עשה דצצתון.

והנה כתבו צשו"ת כתב סופר (או"ח סי' קל"ז) וצשו"ת ערוגת הצושס (או"ח סימן ו) דהא דצצתה צקוק לה תליא צבתירוצים על קושית הצ"י,

שחילקו השמן שצפך לשמונה חלקים, מהא דאמרינן (מנחות פ"ט:) שלריך ליתן צב כדי מדתה, שתהא דולקת והולכת כל הלילה, ואם כן איך חלקוהו לח' חלקים ונתנו לכתחילה רק חלק שמינית בכל לילה. וביאר א"י זללה"ה צעזי חיים (לחנוכה אות ז) על פי מה דפליגי בגמרא (פסחים ס"ד:) אי סמכינן אניסא, ואי אמרינן דסמכינן אניסא, שפיר היו נותנים אף חלק שמינית, דסמכינן אניסא שתהא דולקת כל הלילה, עכ"ד. ומעתה י"ל כי אציי דס"ל (פסחים שם) דסמכינן אניסא, מתחילה היה סובר כתירוץ הצית יוסף שחילקו השמן שצפך לשמונה ימים, ולכן מתחילה לא רצה לקבל הך מימרא דאי כצתה אין זקוק לה, דכיון שהגם היתה צמה שהודלק מעט שמן כל הלילה, ראוי לפסוק דאי כצתה זקוק לה, [וצפרע דאמרוה קמיה משמיה דרב, ורב הונא תלמידו דרב הוב (ביצה מ.), ומתיר בקניצת ירק, ומסתמא שמייע ליה דרב ס"ל הכי דליכא צצת איסור עשה, ואם כן לרב שפיר י"ל שחילקו שמן שצפך לשמונה ימים והדליקו צצת על ידי שנים].

אמנם כשאמרוה רבנן קמיה דאציי משמיה דרבי יוחנן שפיר קיבלה, דהא לשיעת רבי יוחנן דצצת איכא נמי איסור עשה, אי אפשר לומר כתירוץ הצית יוסף דחלקו השמן שצפך לשמונה חלקים, דנתעורר הקושיא איך הדליקו צצת, הא כיון שלא היה צב כשיעור אין הדלקת המנורה דוחה צת, [הגם דלאציי סמכינן אניסא מכל מקום י"ל דהא דמנורה דוחה צת היינו דוקא כשמקיים עיקר הדין של שיעור שלם, ואם תאמר על ידי שנים שעשאוהו, הא לשיעת רבי יוחנן י"ל דעדיין אסורין מה"ת משום עשה דצצתו, ולריך לומר כשאר התירוץ שהגם היה צעיקר הענין שהספיק השמן לשמונה ימים, ואם כן די לנו לעשות זכר סתם כהדלקה ושפיר יש לומר דאי כצתה אין זקוק לה, ולכן משמיה דרבי יוחנן קבלה.

ועל פי זה יש לפרש מדרש פליאה (הובא בחתם סופר) הדודאים נתנו רית, זה ראובן שהליל את יוסף,

דאי אמרינן כתירוץ הצית יוסף שחלקו השמן לח' חלקים, אם כן צעזס ההדלקה לא היה שום גם, שהרי בכל מקום מיעוט שמן דולק משהו, ועיקר הגם היתה מה שמעט שמן דלק כל הלילה, ולכן ראוי לנו לפסוק אם כצתה זקוק לה, זכר לגם שדלק כל הלילה ולא נכזה מחוסר שמן, וגם צנר חנוכה לריך לחזור ולהדליק אם כצתה, זכר לגם שלא נכזה, אצל אי אמרינן דנתנו השמן צנרות המנורה כשיעור, והגם היה צענין אחר, אם כן די לנו לעשות זכר כהדלקה גרידא שמונה ימים, אצל אם כצתה אין מן הצורך לחזור ולהדליקה, ושפיר י"ל אם כצתה אין זקוק לה, עכ"ד.

ובזה יתבאר סצרת פלוגתת רב הונא ורבי יוחנן אי כצתה זקוק לה, דלשיעתייכו אזלי, דרב הונא דאוסר בקניצת ירק וס"ל דצצת ליכא איסור עשה, הרי צענים שעשאוהו ליכא איסור כלל, ושפיר יש לומר שהגם היתה צמה שחילקו שמן שצפך לשמונה חלקים, דצצת היו יכולים להדליק על ידי שנים, דהא ליכא איסור כלל, וכיון דרב הונא לשיעתייהו סובר שהגם היתה צמה שהודלק חלק שמינית כל הלילה, לזה אמר אי כצתה זקוק לה, זכר להגם שדלק כל הלילה ולא נכזה מחוסר שמן. אצל רבי יוחנן לשיעתייהו דמתיר בקניצת ירק וס"ל דצצת איכא נמי איסור עשה, אם כן צענים שעשאוהו אף דפעורין מכרת ולאו עדיין יש צהם איסור עשה, הרי אי אפשר לומר כתירוץ הצית יוסף שחילקו שמן שצפך לשמונה חלקים, דנתעורר הקושיא איך הדליקו צצת, הא לשיעתו צענים שעשאוהו עדיין נשאר איסור עשה, ולריך לומר כשאר התירוץ שהגם היה צעיקר הענין שהשמן הספיק לשמונה ימים, ולכן אמר רבי יוחנן אי כצתה אין זקוק לה, כי די לנו לעשות זכר כהדלקה גרידא שמונה ימים ואי כצתה אין זקוק לה.

ובדרך זה יתיישב נמי הא דמתחילה לא קיבל אציי הך הילכתא דאי כצתה אין זקוק לה וכשאמרוה משמיה דרבי יוחנן קבלה, דהנה הפרי חדש (סי' עת"ר סק"א) הקשה כתירוץ הצית יוסף

יחשב, עכ"ד [ועיין כסברא זו בדברי יואל (פ' תשא עמוד שיח) לגבי מלאכת המשכן]. אמנם לפי זה נסתר תירוץ האמרי יושר שהדליקו המנורה בשבת על ידי שנים, דהא כשהדליקו המנורה לשם מלוא שסצרו שגם בחצי שיעור מקיים מלוא, הרי יש לומר רחמנא אחשיביה למאלכה גם בשנים שעשאוהו ואסור בשבת, ואם כן לא שייך לומר כתירוץ הבית יוסף שחילקו שמן שצפך לשמונה חלקים, דנתעורר הקושיא איך הדליקו בשבת.

ובבן כדי שלא יקשה קושיית הבית יוסף למה התקינו להדליק שמונה ימים, הא לא נעשה גם רק בשבעה לילות, יש לנקוט כתירוץ החתם סופר בדברשותיו (דף סו.) על פי מה שפסק הרמב"ם (הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ז) שאם הטיב הכהן את הנרות והוציאו בחוץ, מותר לזר להדליקו. ולפי זה יש לומר כי בזמן ההוא שצאו זרים להיכל ויחללוהו והיתה מלכה גילולים, עד שפינו את היכלך וטיהרו את מקדשך, אז הדליקו נרות בחצר הקודש ולא בפנים ההיכל, וידוע שצריך שמן יותר במקום שהרוח מלויה ששולט ונושז בהאש, יותר ממה שצריך כשעומד בפנים בחדר מכוסה, וצפך לא היה אלא כשיעור הרגיל הדלקה לליל אחת כשמדליקין בפנים, ועם כל זה האירו הנרות כל הלילה, ולכן גם ציוס הראשון היתה גם. ומפני שהדליקו בעזרה נתפרסם הגם, דאילו היתה המנורה בפנים לא ראו הגם רק הכהנים הניגשים לה, ועכשיו שנדלקו בחצרות קדשך נתפרסם הגם שכל ישראל ראו הנרות דולקים ח' ימים רנפות, ולפיכך התקינו שנדליק גם אנו בפתחי הבית ועל פתחי החצירות, עכ"ד.

וזהו ציחור מאמר המדרש, הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהגיל את יוסף, דקיס ליה כשיעת יוסף שיש להם דין זן נח לחומרא, ומכל מקום שמר את השבת על ידי שעשה מלאכה על ידי שנים, והיינו משום דשנים שעשאוהו פעורין, ונתעורר הקושיא אם כן למה מילה וקרצנות דוחין שבת הא אפשר לעשותם על ידי שנים, ולריך לומר דהמלוא אחשיביה

ועל פתחינו כל מגדים, זה נר חנוכה שאלל הפתח מצחון.

ונקדים עוד מה שכתב צפרשת דרכים (דרוש ראשון) בענין מחלוקת יוסף הלדיק עם השבטים הקדושים, שהשבטים סצרו שיש להם דין ישראל אף לקולא, ויוסף היה ס"ל שיש להם דין בני נח, אך איתא במדרש (ב"ר פ"ט ס"ו) ששמר יעקב השבת קודם שניתן, וכן איתא במדרש (ב"ר פ"ב ס"ד) ואין הכן אלא שבת, כמא דאת אמר (שמות טז ה) והיה ציוס הששי והכינו וגו', מכאן ששמר יוסף את השבת. וקשה דהא קי"ל (סנהדרין נח:) עכו"ם ששבת חייב מיתה, שנאמר (בראשית ח כב) יום ולילה לא ישבותו. ואם כן איך שמרו האצות את השבת, אלא ודאי מזה ראינו שינאו מכלל בני נח אפילו להקל, עי"ש.

אבן צבית האולר (מערכת אבות אות כג) כתב שאין ראינו מזה שהיה להם דין ישראל, דיש לומר שעשו מלאכה בצירוף עם עוד אדם אחר, דהוי ליה שנים שעשאוהו דפעורין צישראל (שבת צג.) מקרא דבעשותה (ויקרא ד כז), וזהו רק לגבי ישראל דאיכא גזירת הכתוב קרא דבעשותה לומר דבשנים שעשאוהו אין המעשה מתחייבת לכל אחד ואחד בפני עצמו, ונחשב כאילו כל אחד עשה רק מקצת ולא מלאכה שלימה, מה שאין כן לגבי זן נח דליכא קרא דכל התורה לישראל נאמרה ולא לעכו"ם, המעשה מתייחסת לכל אחד בעצמו ואין כאן שציתה, עכ"ד. [ועי' צזה למעלה בנר שישי].

והנה הקשו האחרונים באמרי צינה (או"ח דיני שבת סוס"י ל"ג) ובשו"ת צאר ילחק (או"ח ס"י יד ענף ה) אמאי קרצנות דוחה שבת, וכן מילה דוחה שבת, הא אפשר לעשות כל אלו על ידי שנים שעשאוהו בשבת ולא לידחו איסור שבת, ותיראו על פי מאי דקי"ל (רש"י ביצה כז: ד"ה חלה) דאף מלאכה גרועה מכל מקום במקום מלוא רחמנא אחשיביה למלאכה. ואם כן גם שנים שעשאוהו במקום מלוא למלאכה

אור, עכ"ד. ואם כן כשאדם מדליק את הנר ראשון הוא מאיר לעצמו מסכת זרכות וכן הלאה כל סדר הש"ס, ולריך לקבל על עצמו ללמוד מסכתות הש"ס. אך הרי זה עירחא גדולה לאדם לפנות מכל עסקיו כדי לקבוע שיעורים בתורה, כי צעת שיתחיל ללמוד יגציר עליו העייפות ושאר עירדות המונעים, דהמנוח אחשציה למלאכה. ויש לומר שלזה התקינו מצות נר חנוכה מתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, ללמוד מוסר השכל מאנשים ההולכים בשוק למנוח ערב חקם, שלא ייעפו ולא ייגעו עד תשלום חפסם, כמו כן לריך האדם לשים כל מגמותיו ללמוד שיעורי תורה, ולא ינוח עד שישלים חפלו זה.

*

כתב צני יששכר (מאמר ב אות טז) צעם הרה"ק הרבי ר' פינחס מקאריץ זללה"ה שצבל חנוכה צשעת הדלקת הנרות נתגלה האור הגנוז והיא אורו של מלך המשיח, עכ"ד.

י"ל סגולת הדבר הוא דוקא צנר צציעי שאנו מדליקין צליל זה, על פי מה שציאר כ"ק מרן דו"ץ הגה"ק זללה"ה צדצרי יואל (לחנוכה אות קמו) ענין שמונת ימי חנוכה, על פי דצרי הרוקח (הלכות חנוכה סימן רכ"ה) צפרשת אמור אל הכהנים התחיל צצת ורגלים, פסח ועלרת ראש השנה ויוס הכיפורים סוכות, ולצסוף נאמר (ויקרא כג מד) וידצר משה את מועדי ה' אל צני ישראל, וסמיק ליה ויקחו אליך שמן זית זך כתיב למאור, רמז לחנוכה שמן זית מן המוצחר, עכ"ל. ומעתה כיון דהוקש חנוכה לסוכות, אם כן כמו אחר עצור ז' ימי החג סמכו אליו יוס שמיני עלרת, אשר טעמו מצואר צרש"י (סו"פ פינחס) שהקצ"ה אומר לישראל קשה עלי פרידתכם עכצו עמי עוד יוס אחד, והיינו שעל ידי יוס זה נמשך קדושת החג לימי החול, כך צחנוכה תקנו לעשות שמונה ימים, מטעם דקשה עלי פרידתכם, והוספו יוס השמיני זאת חנוכה להמשיך קדושת חנוכה לימי החול צצחינת שמיני עלרת, עי"ש צדצריו. ולפי זה

למלאכה, ואם כן אי אפשר לומר כתירוצ הצית יוסף שחילקו שמן צצפך לשמונה חלקים, שהרי צצצת לא היו יכולים להדליק פחות מכשיעור, ואי שידליקו שנים, הרי המנוח אחשציה למלאכה, ולריך לומר שהנס היתה צמה שהודלק המנורה צחצר הקודש כל הלילה, ולכן ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה שאלל הפתח מצחוץ, שהתקינו להדליק אלל הפסח מצחוץ לפרסם הנס, זכר לנס שנתפרסם לכל ישראל על ידי שהדליקו צחצר הקודש.

*

במ"ם' צצת (דף כא:): מנחתה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק.

י"ל הרמז צזה על פי מה שהאריך א"ז זללה"ה צקדושת יו"ט (פ' ויקהל) צענין דהמנוח אחשציה למלאכה, דכאשר נשוצה ונחקורה אז נראה צעליל צכל תהלוכותינו, כי ערחה גדולה הוא לאיש להיות נעור כל הלילה ללמוד תורה"ק או אפילו לומר איזה פסוקי תהלים, או לילך אפילו דרך קצר צצציל איזה מנוח, קשה מאד צענינו, אמנס צענינו עולם הזה קרוצ הדצר מאד לעשותו ויהא נעור כמה לילות ולא יעף ולא יגע, ואין עליו לעירחא צצציל פרנסתו, והענין הוא, כי מה שלא לותה התורה, אינו שוס מלאכה ועשיה, אלל צדצר מנוח, המנוח אחשציה למלאכה ועירחא ועצודה רצה, עכ"ד. וצזה ציאר א"ז זללה"ה צעלי חיים (לשבה"ג אות יב) הפסוק (שמות יב כה) ושמתם את העצודה הזאת, דהיינו אכילת קרבן פסח צלילי פסח, והיה כי יאמרו אליכם צניכם מה העצודה הזאת לכם, למה נקראת אכילת קרבן צעם עצודה, הלא צניקל לאכול צשר ללי, ואמתם זצח פסח הוא לה', פי' משום שהוא מנוח לה' על כן נקרא עצודה, אע"ג דאכילת חולין לאו מלאכה, מכל מקום מה שותה התורה יקרא עצודה ואחשציה למלאכה, עכ"ד.

והנה כתב צצני יששכר (כסלו מאמר ב אות יב) צעם הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זללה"ה, כי ל"ו נרות של חנוכה הם כנגד ל"ו מסכתות, כי התורה

ב) במס' שבת (דף כב.) אמר רבה נר חנוכה מלוב להניחה בטפח הסמוכה לפתח, והיכא מנח ליה, רב אחא צריה דרצח אמר מימין, רב שמואל מדפתי אמר משמאל, והילכתא משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין. וצשאלתות דרב אחאי גאון (פ' וישלח שאילתא כ"ו) מוסיף, כי היכי דלהוי מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל ובעל הבית בטלית מזויילת צינייהו. ויש להבין מה שייכות מצות ליאות לנר חנוכה.

וי"ל צהקדם מה שכתב רש"י (ר"פ בראשית) מה טעם פתח בצראשית, משום (תהלים קיא ו) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסעים אתם שכצשתם ארצות שצעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקצ"ה הוא, הוא צראה ונתנה לאשר ישר צעיניו, צראונו נתנה להם וצראונו נעלה מהם ונתנה לנו. והקשה הש"ס (פ' בראשית) איך קאמר צראונו נעלה מהם, וכי דינא כך אס נתן מתנה לחצירו שיכול לחזור וליטלה. ותירץ צכסף נצחר (פ' תבא עמוד שיד) שהקצ"ה נקרא מלך, וק"ל (סנהדרין כ:) כל האמור צפרשת מלך מלך מותר צו, וכתוב צפרשת מלך (שמואל-א ח יד) שדויתכס יקה ונתן לעצדיו, ולכן הקצ"ה מן הדין לקח ארצות שצעה גוים ונתנה לנו, עכ"ד.

ובבב"א נצחר (פ' יתרו עמוד קלח) כתב שהש"ת קנה אותנו להיות לו לעצדים צשעת יליאת מנרים, דאיתא צגמרא (קידושין כב:) דלרבי שמעון עצד נקנה צהצבה צכל מקום, וכתוב (שמות יט ד) ואשא אתכס על כנפי נשרים ואציה אתכס אלי, וכתב צתרגום יונתן, שצליל פסח העעין הקצ"ה את צני ישראל על עננים, והצולס לצית המקדש אשר צירושלים ועשו שס הפסח, וצלילה הצזירס למנרים. וצמה שנשא אותנו על כנפי נשרים קנה אותנו לעצודתו צקנין הצצה, עכ"ד.

ועל פי זה אמרתי לפרש מה שנאמר צפ' תצא, ויציאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ

יוס י"ל כי נר ראשון הוא נגד יוס ראשון דסוכות ונר שני נגד יוס שני דסוכות וכו', ונר צציעי שמדליקין צליל זה הוא נגד יוס השציעי, 'היינע נאכע איז אזוי וואו הושענא רצה אויפדערנאכע', אושפיזא דדוד מלכא משיחא, וצכן כשמדליקין נר שציעי צאושפיזא דדוד מלכא משיחא, מתנוצץ אורו של מלך המשיח.

ובבר אמרתי לתלמידי הישיבה, כי ציוס הששי דחנוכה שהוא נגד אושפיזא דיוסף, נשפע צו מדת יוסף שנאמר צו (בראשית מב ו) הוא המשציר לכל עם הארץ, ונמשך צו שפע הפרנסה. וכתב ק"ז זללה"ה צמאור עינים (פ' מקץ דרוש לחנוכה) יוסף הצדיק רמז צדצרו עם צנימין אלקים יחנך צני (בראשית מג כט), יחנך לשון חנוכה, שיעשה השס ניסים ונפלאות צחנוכה, עכדה"ק. וצזה יל"פ מה שנאמר (בראשית מז יב) ויכלכל יוסף את אציו ואת אחיו ואת כל בית אציו לחס לפי הטף, פי' שיוסף הצדיק פעל זה שיומשך לחס ושפע הפרנסה לפי הטף, ע"ף צגימטריא חנוכה"ה.

והש"ת יעזרינו על דבר צבוד שמו, שעכשיו שצכינו להדליק נרו של דוד, יתנוצץ אורו של מלך המשיח, ונצכה לילך לקראת הגואל אדק צקרוצ צצ"א.

*

נר שמיני - זאת חנוכה

איך שב"ק פרשת מוקץ

ושבוח טבח והכן, כתב צשלטי הצצורים (על הגהות מרדכי פ"ב דשבח) הח' מעצח ותיצת והכן הס אותיות חנוכה, וסמך לסעודות שעושים צחנוכה, ואותיות ועצח טבח צגימטריא מ"ד כמו הנרות. ויש לדקדק דהא להלכה קי"ל (או"ח סימן עת"ר ס"ב) סעודות חנוכה הם סעודות הרשות שלא קצעום למשתה ושמהה, אמנס צדצרי השלטי הצצורים משמע שצשציל שמדליקין מ"ד נרות יש איזה ענין גס צסעודה, ואינו מוצן שייכות צין זה לזה.

לירושלים לעשות הפסח, עכ"ד. נמצא כי שמונה חוטי שצילית מורה שהקצ"ה נשא אותנו על כנפי נשרים ואז קנה אותנו בהגזבה להיות לו לעבדים, ואם כן הקצ"ה מן הדין לוקח עולם הזה מחלקו של עשו ונותן לנו, ומותרים אנחנו להנות מעוב עולם הזה.

ומבאין תוכחה יולאת אל צעלי המסחר הרגילים להסתיר את ארבע כנפות שלהם תחת כסותם שלא יתראה לחוץ, ונדמה להם שזה יועיל להללח צמסחר, ועשות הוא צידם, שהרי באמת איך יכולים לעסוק צמסחר, הא עולם הזה הוא חלקו של עשו, והתירון שאנחנו עבדים למקום והקצ"ה מלך הוא ונתן לנו, והרי חוטי הצילית מורה על זה הענין שאנחנו עבדים למקום, ואם כן אדרבה חוטי הצילית הן הגורמים להללח המסחר שיגיע לנו על פי שורת הדין.

ובזה יש לבאר דברי השאילתות מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל ובעל הצית בעלית מזולת מאוינת ציניכה, כי י"ל צטעס מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל, על פי מה דאיתא בגמרא (קידושין לה). דנשים פעורות מתלמוד תורה וחייבות צמזוזה, ופריך ונקיש מזוזה לתלמוד תורה, לא סלקא דעתך דכתיב (דברים יא בא) למען ירצו ימיכם, גברי צעי חי נשי לא צעי חי, עי"ש. הרי שמלות מזוזה משפיע אריכות ימים. והנה כתב צערוגת הצסס (פ' ויגש) ע"מך ישראל לריכין פירנסה, ראשי תיבות גימטריא נ"ר. ולזה אמר יוסף הלדיק (בראשית מה ה) כי למחיה שלחני חלקים לפניכם, שלחני ראשי תיבות ל'הדליק נ"ר ח'נוכה ש'מונה י'מים, כי נר חנוכה משפיע פרנסה, עכ"ד. ולפי זה י"ל שלכן לריך להניחם צסדר זה מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל, להורות על השפעת מלות אלו, כי כן כתיב (משלי ג טז) אורך ימים צימינה צשמאלה עושר וכבוד, ולזה מזוזה מימין להורות על השפעת המזוזה שהוא אורך ימים צימין, ונר חנוכה משמאל להורות על השפעת נר חנוכה שהוא עושר וכבוד צשמאל, אמנס כדי שלא

הזאת ארץ זאת חלב ודבש, ופירש"י אל המקום הזה, זה בית המקדש, ויתן לנו את הארץ, כמשמעו. והקשו הראשונים למה שינה הכתוב את סדר הדברים, היה לו לומר ההיפוך ויתן לנו את הארץ ואחר כך ויביאנו אל המקום הזה, דהא כיבוש ארץ ישראל קדמה לצנין בית המקדש. אמנס על פי האמור יוצן, כי כוונת הכתוב הוא לומר באיזה זכות זכינו למתנת הארץ, דלכאורה גזל הוא צידינו ארלות שצעה גויס, לזה אמר תחילה ויביאנו אל המקום הזה, היינו שצתחלה צערב פסח הביאנו אל הצית המקדש על ידי שנשא אותנו על כנפי נשרים, ואז קנה אותנו השי"ת צקנין הגזבה ואנו עבדים למקום, ואחר כך ויתן לנו את הארץ הזאת, מן הדין האמור צפרשת מלך שדוטיכס יקה ונתן לעבדיו.

ובבחינה זו ביאר ציושב אהלים (פ' בהר עמוד שא) צמה שהקשו המפרשים לפי מה שאמרו חז"ל (תנא דבי אליהו זוטא פ"ט) יעקב ועשו חלקו צנחלת שני עולמות, יעקב נעל עולם הבא ועשו נעל עולם הזה, אם כן איך אנו נהנים מעוב עולם הזה, הלא גזל הוא צידינו מחלקו של עשו. והתירון, כי מאחר שהקצ"ה מלך הוא ואנחנו עבדיו שאנו עוסקים צמלאכתו מלאכת שמים צתורה צמלות, אם כן מן הדין הקצ"ה לוקח חלקו של עשו וליתן לעבדיו צני יעקב, ומותר לנו ליהנות מעוב עולם הזה, עכ"ד.

וחנה צפרשת לילית (סו"פ שלה) כתב רשיז"ל צסס רבי משה הדרשן, שמונה חוטי שצילית הן כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משילאו ממלרים עד שאמרו שירה. והקשו המפרשים שזה סותר למה שפירש"י צפ' צשלח (שמות יד ה) ליל שציעי ירדו לים, צשחרית אמרו שירה והוא יוס שציעי של פסח. ותירלו הרה"ק מהרי"ד מצעלזא זללה"ה וכו"ק מרן דו"ז הגה"ק זללה"ה צהגדת מהרי" ע"צ (אות קמט) כי מה שכתב רשיז"ל צפרשת לילית שהיו שמונה ימים משילאו ממלרים עד שאמרו שירה, הכוונה על אותה יליאה שהלכו עם הענגים צערב פסח

ולפי זה יש לומר שזהו טעם הסעודות שעושים בחנוכה, להורות על השפעת עולם הזה ופרנסה שנמשך על ידי מלות נר חנוכה. וזהו יתבאר דברי השלטי הגיבורים, וטבח עצה והכין, הח' מטבח ואותיות והכין הם אותיות חנוכה וסמך לסעודות שעושים בחנוכה, ואם תאמר מהו ענין סעודות הללו, לזה אמר וטבח עצה בגימטריא מ"ד כמו הנרות, שאנו מדליקין ח' ימים ויחד הם מ"ד נרות, והגם שלא היה הנס כי אם רק שצעה ימים, עם כל זה התקינו להדליק שמונה ימים נגד שמונה חוטים שצליית, להורות שצער פסח נשא הקצ"ה אותו על כנפי נשרים ואז קנה אותו בקנין הגבה להיות לו לעצדים, וכיון שאנחנו עצדים למקום הרי ניתן לנו להנות מעוז עולם הזה, וזהו הטעם שעושים סעודות בחנוכה, להורות על השפעת עולם הזה ופרנסה צריוח וצניקל שנמשך על ידי מלות נר חנוכה.

והשי"ת יהא בעזרינו שממלות נר חנוכה יומשך פרנסה צריוח וצניקל בלא למאוס, כדי להחזיק בזה ידי לומדי תורה ולעשות מלות ומעשים טובים, ויומשך לנו ולכל בני ישראל שפע צרכה והללחה וכל מילי דמיטב, עדי נזכה לציאת גואל לדך צ"א.

*

סי'ג מוקץ חנוכה

ומבואר טבח והכין, כתב בשלטי הגבורים (על הגהות מרדכי פ"ב דשבת) הח' מטבח ותיבת והכין הם אותיות חנוכה, וסמך לסעודות שעושים בחנוכה, ואותיות וטבח עצה בגימטריא מ"ד כמו הנרות. וכבר דקדקנו למעלה דמשמע מדצרו עטם סעודות חנוכה הוא משום שהתקינו להדליק מ"ד נרות דהיינו מה שקצעו חנוכה שמונה ימים, ולריך ציבור.

ב) צנוסח ההודאה, צימי מתתיהו צן יוחנן כהן גדול השמונאי וצניו כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך

תאמר שהשפעת נר חנוכה שהוא עושר וכבוד, גזל הוא צידונו מחלקו של עשו, לזה מוסיף השאלות ובעל הבית צטלית מצויילת ציניהן, כי שמונה חוטים שצליית מורה שהקצ"ה נשא אותו על כנפי נשרים ואז קנה אותו להיות לו לעצדים, ואם כן מן הדין אנו יכולים להנות מעוז עולם הזה.

וברוך זה יש לתרץ קושית הבית יוסף (אר"ח סי' עח"ד) מאיזה טעם תקנו להדליק נר חנוכה שמונה ימים, הא לא נעשה נס רק שצעה ימים. אמנם י"ל שחכמינו ז"ל תקנו שמונה ימים, נגד שמונה חוטים שצליית, ושזו מלאתי כתוב כן בספר עטרת ישועה (יום א דחנוכה אות י'). והיינו כי מאחר שהשפעת נר חנוכה הוא עושר וכבוד, צכן צכדי שלא יתעורר המקטרג לומר שעולם הזה גזל הוא צידונו מחלקו של עשו, לזה התקינו להדליק שמונה ימים להורות על שמונה חוטים שצליית, המורה שהקצ"ה נשא אותו על כנפי נשרים, ואז קנה אותו להיות לו לעצדים, ואם כן מן הדין אנו יכולים להנות מעוז עולם הזה.

וייש לתת בזה טעם לשבח אל מה שנקרא יום השמיני זאת חנוכה, כי מצוה צספרים צענין מנשה ואפרים, שמנשה היה ממונה על אולרות יוסף והוא רומז על המחזיק תורה, ואפרים רומז על הלומד תורה כמו שפירש"י (פ' ויחי) אפרים היה רגיל לפני יעקב בתלמוד. וא"י זללה"ה צקדושת יוס טוב (פ' ויחי) ציאר צדרך זה המדרש פליאה מנין למזון שקדמה לעץ שנאמר וישם את אפרים לפני מנשה, כי לימוד התורה צעלמה נמשלה למזון, ועץ הוא עץ חיים הוא למחזיקים בה, עי"ש צדצרו. ולזה נקרא יום השמיני זאת חנוכה, כי הקריאה של יום השמיני הוא ציוס השמיני נשיא למטה מנשה, שהוא היה המחזיק תורה, וזהו טעם קציעות חנוכה שמונה ימים, הרומז על שמונה חוטים שצליית, להורות שהשפעת עולם הזה מגיע לנו מלד הדין, וצכן צכה מלות נר חנוכה נמשך השפעת עושר וכבוד הנלרך למחזיקי תורה.

וַיֵּשׁ לפרש מה שאומרים צפייט יוניס נקבצו עלי אזי
 צימי השמנים ופרטו חומות מגדלי ועמאוו כל
 השמנים, כי איש הישראלי לריך שיביה לו חומות של
 שמירת העינים וטהרת המחשבה לגדור גדר לשמור
 את נפשו בקדושה, והיונים פרטו כל החומות וגדרים
 וסוייגים השומרים את האדם שלא יעבור על רצון ה',
 ועמאוו כל השמנים, שמן רמז על חכמה (מנחות פה:)
 הוא הדעת והמחשבה, והיונים על ידי שפרטו גדרי
 השמירה עמאוו את המחשבה שצמח ולצות בני
 ישראל, והכניסו בהם עומאה גדולה רח"ל.

וזה שאומרים בנוסח ההודאה, כשעמדה מלכות יון
 הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך,
 ושרטו לגרום שכחת התורה על מה שלמדו מכבר,
 והוא על ידי ולהעצירם על חוקי רלוניך, שפגמו
 בקדושת המחשבה ועל ידי זה העצירות על חוקי
 רלוניך, הוא שלימות הצרית ושמירת הקדושה, שצוה
 חלילה תגרום שכחת התורה. וזכינו לכם על ידי
 כהניך הקדושי"ם, שהיה להם מסירות נפש להתנהג
 בקדושה, ולזה אמר מסרת גיבורים ציד חלשים וכו'
 ועמאים ציד עהורי"ם, להורות שצזכות העברה זכו
 לישועה ולהכניע קליפת יון.

והדבר זה יש לרמז צדצרי רשי"ל צפרשת צרכת
 כהנים (במדבר ו כג) כה תצרכו את בני
 ישראל אמור להם, ופירש"י אמור להם כמו זכור
 ושמור. ויש לומר העם דנקט דוקא אלו השתי
 תיבות, כי צרכת כהנים הוא שיזכו להשגת התורה
 צזכות הקדושה, וכמו שדרשו צמדרש (רבה פי"א ס"ה)
 וישמרך מיצר הרע, וגמר אומר יאר ה' פניך אליך,
 וצמדרש (שם ס"ו) זה מאור של תורה, והיינו שעל ידי
 שיביה שמורים מיצר הרע ולא יחטאו יזכו למאור של
 תורה. ולזה פירש"י אמור להם כמו זכור ושמור,
 רמז על דרשתם כל שישנו צשמירה ישנו צזכירה, כי
 על ידי צרכת כהנים אנו זוכים לשמירת הצרית
 ולזכירת התורה.

אמנם פגם הקדושה ח"ו מעכב את האדם גם
 בעצודת התפלה, וכמו שכתב צתפארת

ולהעצירם על חוקי רלוניך. ויש לבאר איך גרמו
 שכחת התורה מה שלמדו מכבר.

ויתבאר על פי דצרי כ"ק מרן דו"ז זללה"ה צדצרי
 יואל (פ' וארא עמוד רכב) צציאור דרשת
 חז"ל (נדרים לב.) על הפסוק (ירמיה לג כה) אם לא
 צריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתה,
 גדולה מילה שאלמלא היא לא צרף הקצ"ה את
 עולמו, עוד דרשו, גדולה תורה שאלמלא תורה לא
 נתקיימו שמים וארץ. וקשה דצשלמלא התורה נקראת
 צרית יומם ולילה ככתוב (יהושע א ח) והגית צו יומם
 ולילה, אצל המילה הרי אינה נוהגת אלא ציום ולא
 צלילה כמצואר צגמרא (מגילה כ.). אמנם ידוע כי
 שלימות מלות מילה אינה אלא על ידי שמירת
 הצרית, וכמצואר צגמרא (עירובין יט.) שהפוגם
 צריתו נמשך ערלתו, ואצרהם אצינו עומד על פתח
 גיהנם להליל הנימולים ואינו מכירו. ודבר זה לריך
 שמירה תמידית ציום וצלילה, כמו שהזכירו חז"ל
 (כתובות מו.) שלא ירהרר אדם ציום ויצא לידי עומאה
 צלילה. ומה גם שכדי להגיע לשמירת הצרית לריך
 לעסוק צתורה יומם ולילה, כמו שכתב הרמז"ם
 (הלכות איסורי ביאה פכ"ב הכ"א) אין מחשבת עריות
 מתצבת אלא צלב פנוי מן החכמה. ומעתה שפיר
 דרשו חז"ל אם לא צריתי יומם ולילה על המילה ועל
 התורה, כי שניהם נוהגים ציום וצלילה, והא צבה
 תליא, דאי אפשר לקיים מלות מילה צשלימות ולהנלל
 מפגם הצרית, מצלעדי עסק התורה ציום וצלילה,
 עכ"ד.

אמנם לעומת זה אי אפשר לאדם לצכות לכתרה של
 תורה רק על ידי שמירת הצרית, וכמו
 שפירשו (חסדי אבות פ"ב מ"ח) צמאמר המשנה (אבות
 פ"ב מ"ח) צור סיד שאינו מאצד עפה, פי' איזכו צור
 סיד שזוכר את מה שלומד ואינו שוכח דבר ממשנתו,
 מי שאינו מאצד עפה חלילה לצעלה, עכ"ד. ויש
 להמליץ על זה מאמרים ז"ל (שבועות כ:) זכור ושמור,
 כל שישנו צשמירה ישנו צזכירה, שכל שישנו
 צשמירת הצרית ישנו צזכירה שזוכר דצרי התורה.

באלקי ישראל, כי פגם הקדושה גורם ח"ו פגם האמונה רח"ל.

והנה כתב החיד"א זראש דוד (פ' מקץ) בטעם שתקנו שמונת ימי חנוכה, נגד שמונה ימי מילה שרצו היונים לצטל, עי"ש. ועל פי האמור נמלא כי שמונת ימי חנוכה מורה על שלימות מצות מילה שהוא שמירת הצרית, שזזה זוכים לשלימות האמונה צב' וצחורתו הקדושה. ועל פי זה יש לתת טעם לשבח אל מה שנקרא יום השמיני זאת חנוכה, והוא על שם הקריאה דיומא (במדבר ז פד) זאת חנוכה המזבח, כי כתב צרע קודש (לזאת חנוכה) זא"ת חנכ"ת המזבח עם ג' תיבות, צגימטריא שמ"ע ישראל. ולזה נקרא יום השמיני זא"ת חנוכה לרמז על תיבות אלו זא"ת חנכ"ת המזבח שהוא צגימטריא שמע ישראל, כי מטעם זה התקינו שמונת ימי חנוכה לרמז שהשמונאים הקדושים היה להם מסירות נפש על שלימות מצות מילה, ועל ידי נתחזק האמונה העבורה באחדותו ית"ש ומסרו נפשם על קדושת ה'.

ובזה יתבאר דברי השלעי הגיבורים ועצוב עצה והכן הח' מעצה ותיבת והכן הם אותיות חנוכה, וסמך לסעודות שעושים בחנוכה, ואותיות ועצה עצה צגימטריא מ"ד כמו הגרות. כי הטעם שאנו מדליקין ח' ימים וביחד הם מ"ד גרות, הוא לרמז על מצות מילה שרצו היונים לצטל, ותכלית כוונתם היה על שלימות מצות מילה לעמא את בני ישראל ח"ו, וכתב א"י זללה"ה בישמח משה (פ' מקץ) שעל ידי פגם הצרית רח"ל יש חסרון בשפע הפרנסה, עי"ש. נמלא שאם היה עלתה זממם הרשעה בידי היונים היה גורם חסרון הפרנסה, אולם החשמונאים היה להם מסירות נפש לקיים שלימות מצות מילה והשפיעו טהרה וקדושה צבני ישראל שיתנהגו בקדושה, ועל ידי זה יש פרנסה בהרחבה, ולכן עושין סעודות בחנוכה, לרמז על השפעת הפרנסה שהוא צרכות שלימות מצות מילה שהשפיעו לנו הכהנים הקדושים שמסרו נפשם בשביל הקדושה.

שלמה (פ' בשלה) על הכתוב נזכרים הם צארץ סגר עליהם המדבר, כי אם האדם משוקע בתאוות עולם הזה אזי גם הדיבור הוא צגלות אללו, וזהו פירוש נזכרים הם צארץ, סגר עליהם המדבר, היינו כח הדיבור, שאינם יכולים להוליא הדיבור מפיהם כראוי צדחילו ורחימו צכוונה הראויה לנכון, עכ"ד. ולזה כתב צבני יששכר (כסלו מאמר ד אות מט) שהיונים עכבו את בני ישראל מלהתאסף ולהתפלל לה', עי"ש. ולפי דרכינו היו יכולים להפיק מזימתם על ידי שטמאו כל השמיים, והחטיאו את בני ישראל בחטאים מרים, ונעשו משוקעים צארליות וצחאות הצבמית, ועל ידי זה סגר עליהם כח המדבר, לומר דיבורי קודש לפני השי"ת. (ועיין בדברינו גר ה' תש"ס).

ובזה יל"פ הא דאיתא צמדרש (ב"ר פ"ב ס"ד) שהיונים גזרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק ונחלה באלקי ישראל. והוא על פי דברי כ"ק מרן דו"ז זללה"ה צדברי יואל (פ' שמות עמוד כו) על מה דאיתא צמדרש (תנחומא שמות ס"ה) ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף וכו', עכשיו לא ידע את יוסף למחר הוא אומר לא ידעתי את ה'. הענין כי על ידי שפוגמים בקדושת היסוד נפגם ונתקלקל האמונה וכחדא אזלי, כי החטאים מסמין עיניו של אדם מראות את האמת. וזה שאמר אשר לא ידע את יוסף היינו מקדושת יוסף, ועל ידי זה אמר לא ידעתי את ה', כי קדושת היסוד תלוי באמונה, עי"ש. וכעין זה האריך צדברי יואל (פ' יתרו עמוד פה) על הכתוב (במדבר טו לט) ולא תתורו אחרי לצבכם זו מינות ואחרי עיניכם זו זנות, כי האחד גורם לחצירו ר"ל, עי"ש. ומעתה י"ל כי מאחר שהיונים צקשו להעצירם על הדת, לזה צתחילה עמאו כל השמיים לפגום בקדושת המחשבה של בני ישראל, ועל ידי זה יעצירו אותם מאמונתם צאל חי, ולזה גזרו לכתוב על קרן השו"ר, על דרך המדרש (ב"ר פ"ה ס"ב) שור זה יוסף שנאמר (דברים לג יז) צבור שורו הדר לו. כי על ידי הפגם בקדושתן של ישראל מדת יוסף יסוד לדיק, אין לכם חלק ונחלה

ובלבתינו צדק זה יש לבאר מה שדרשו חז"ל (גיטין 11:) על הכחוצ (תהלים מד כג) כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כלאן עזבה, רב יהודה אמר זו אשה ושצעה צניה שנהרגו על קדושת השם, רבי יהושע בן לוי אמר זו מילה שניתנה בשמיני, ופירש"י דזימנין דמיית. ודקדק אצא מארי זללה"ה צברך משה (פי' תצוה עמוד רב) דהלל פשעות לשון הכחוצ משמע כדברי רב יהודה דקאי על הריגה ומסירות נפש ממש, ואם כן מה הכריחו לרבי יהושע בן לוי לדורשו על המילה אשר רק זימנין דמיית, עיי"ש לדרכו. אמנם לפי דרכינו י"ל כי גם רבי יהושע בן לוי מפרש הכחוצ כי עליך הורגנו כל היום כפשוטו, דהיינו מסירות נפש ממש, אלא שצא להשמיטנו כי מה שזכו אשה ושצעה צניה למסור נפשם על קדושת השם, זה היה על ידי מילה שניתנה בשמיני, כלומר שעל ידי שנהרגו בשמירת הצרית בשלימות הראוי, נשרש בהם אמונה שלימה ופשועה צדוק"ע, עד כדי שמסרו את נפשם על קדושת שמו יתברך.

ובצאתנו מחג הקדוש של חנוכה, יש להזכיר מה שכתבו צספרים בטעם שאין מצדילין בחנוכה כמו בכל יום טוב, כי הימים הללו לא נגמרו, ואור התורה נמשכת והולכת גם להלאה, ואין לזה קץ וסוף. וכן יעזור השי"ת שהגרות חנוכה יזריחו בלצבות בני ישראל וישפיעו שפע ברכה ברוחניות ובגשמיות השפעות קדושות, שזכה להתנהג בקדושה וצטברה, והאר עיינו צתורתך, שנזכה לעסוק צתורה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ונרות חנוכה ישפיעו בני חיי ומזוני רוויחי וכל מילי דמיטצ, חנוכה"ה גימטריא ט"ף, רמז על השפעת בני חנוכה"ה גימטריא גו"ף רמז על השפעת צריאות הגוף, ויושפע פרנסה צהרחה גדולה, עדי נזכה לאורו של משיח וציאת גואל צדק, צבתרוממות קרן התורה וישראל צבתגלות כצוד שמים עלינו צצ"א.

*

יום א ויגש

בהיכל בולצינו בוויאמבורג

בבמ' שצת (דף כא.) אמר רב הונא פתילות ושמיניס שאמרו חכמים אין מדליקין צהן צצצת, אין מדליקין צהן בחנוכה, צין צצצת צין צחול, אמר רבא מאי טעמא דרב הונא קסצר כצתה זקוק לה (ופירש"י כבתה נר חנוכה, זקוק לה לתקנה, הלכך צריך לכתחלה לעשות יפה, דלמא פשע ולא מתקן לה) ומותר להשתמש לאורה וכו', אמר רבי זירא אמר רב מתנה ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב, פתילות ושמיניס שאמרו חכמים אין מדליקין צהן צצצת מדליקין צהן בחנוכה צין צחול צין צצצת, אמר רבי ירמיה מאי טעמא דרב קסצר כצתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה, אמרו רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי ירמיה ולא קיבלה, כי אתא רבין אמרו רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי יוחנן וקיבלה. ויש להצין הא דלא קיבל אביי הכ הלכתא משמיה דרב, ומשמיה דרבי יוחנן קבלוה. ועוד קשה צאיזה סצרא פליגי אביי ורבי ירמיה.

ועל פי זה יש לפרש מה שכתב צצני יששכר (כסלו מאמר ב אות יב) צשם הרה"ק רבי פינחס מקארין זללה"ה כי ל"ו נרות של חנוכה הם כנגד ל"ו מסכתות, כי התורה אור, עכ"ד. על פי מה שהקדמנו למעלה כי אי אפשר לזכות לכתרה של תורה רק על ידי שלימות מצות מילה, ולזה זוכים בחנוכה צהשפעת החשמונאים הקדושים שקיימו צנפשם כי עליך הורגנו על היום זו מצות מילה כפשוטו, שהיה להם מסירות נפש על שלימות מצות מילה ושמירת הצרית, ולזה חנוכה"ה עכ"כ גימטריא ל', רמז על מדת דרי"ק יסוד עולם, שזוכים לזה בחנוכה ועל ידי זה זוכים לכתרה של תורה ולכל השפעות טובות. וכתב א"י זללה"ה צייטצ פניס (י"ג מדות אות טז) כי חטא זה מעכצ גאולה העתידה, עיי"ש. ולזה בחנוכה מתנוץ אורו של משיח כמצואר צצני יששכר (כסלו מאמר ד אות ק), כי על ידי שהשפעת חנוכה שהוא זהירות בקדושה וצטברה נזכה לאורו של משיח.

(רש"י ביצה כז: ד"ה חלה) דאף מלאכה גרועה מכל מקום במקום מזבח רחמנא אחשביה למלאכה. ואם כן גם שנים שעשאוהו במקום מזבח למלאכה יחשב, עכ"ד. אמנם לפי זה קשה אי חילקו השמן שצפך לשמונה חלקים משום שסברו דגם צחלי שיעור מקיים מזבח, אם כן כיון דנחשב למזבח נמי פחות מכשיעור, רחמנא אחשביה למלאכה גם בשנים שעשאוהו, ואיך הדליקו בשבת, ונסתר תירוץ האמרי יושר.

אמנם בשו"ת נודע זיכוד (מהדו"ק או"ח סי' טו) כתב דהא דהתורה אחשביה מלאכה לאו כולי עלמא מודי בה, ופליגי בה התנאים, ע"ש. ואם כן אי נקטינן כמאן דלית ליה סברת אחשביה, שפיר היו יכולים לקיים מצות הדלקת המנורה על ידי שידליקו שנים, דלא הוי מלאכה אף במקום מזבח.

והנה שיעת רש"י צמס' צ"ל (דף יב. ד"ה אלא מדלא אפלוג) דאמרינן מתוך להתיר אפילו שלא לצורך כלל, והקשה הרא"ש אם כן למה אסרה רחמנא שריפת קדשים ביום טוב (שבת כד:). נימא מתוך, ותירץ צ"ל משנה (פ"ג מה' יו"ט ה"ח) וצמגיני שלמה (ביצה שם) דרש"י לשיעוריה דמפרש דאף מה שאינו מלאכה, הוי מלאכה משום אחשביה. והכא נמי מטעם זה לא אמרינן מתוך גבי שריפת קדשים, דאע"ג שהבערה זו אינו מלאכה דאמרינן מתוך, מכל מקום כיון שהוא מצטרף קדשים התורה אחשביה למלאכה, עכ"ד. ולפי זה הקשה בשער המלך (פ"א מהל' יו"ט ה"ד) אהא דאיתא צפסחיס (דף ה:). דרבי עקיבא אומר דמלות ביעור חמץ הוי מערב יום טוב, דכתיב כל מלאכה לא יעשה בהם, ומאינו להבערה שהיא אצ מלאכה, אמר רבא שמע מינה מדרבי עקיבא תלת וכו', ושמע מינה לא אמרינן הואיל והותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, ע"ש. וקשה איך למד רבא מדברי רבי עקיבא דלית ליה מתוך, נימא דשאני חמץ כיון דמלותו צשריפה אם כן רחמנא אחשביה להבערתו כמו צשריפת קדשים. ולריך לומר דרבא לא ס"ל כן

ונראה בהקדס קושית הצית יוסף (או"ח סי' עת"ד) למה קבעו שמונת ימי חנוכה, כיון דשמן שצפך היה צו כדי להדליק לילה אחת, נמלא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות, וי"ל שחילקו שמן שצפך לשמונה חלקים, ובכל לילה היו נותנים צמנורה חלק אחד והיה דולק עד הצוקה, ונמלא שצכל הלילות נעשה נס, עכ"ד. וכתבו בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' קל"ו) וצשו"ת ערוגת הבושם (או"ח סימן ר) דהא דככתה זקוק לה תליא בהתירוטים על קושית הצ"י, דאי אמרינן כתיורן הצית יוסף שחלקו השמן לח' חלקים, אם כן צע"ס בהדלקה לא היה שום נס, שהרי בכל מקום מיעוט שמן דולק משהו, ועיקר הנס היתה מה שמעט שמן דלק כל הלילה, ולכן ראוי לנו לפסוק אם ככתה זקוק לה, זכר לנס שדלק כל הלילה ולא נכבה מחוסר שמן, וגם צנר חנוכה לריך לחזור ולהדליק אם ככתה זכר לנס שלא נכבה, אצל אי אמרינן דנתנו השמן צנרות המנורה כשיעור, והנס היה צענין אחר, אם כן די לנו לעשות זכר צהדלקה גרידא שמונה ימים, אצל אם ככתה אין מן הצורך לחזור ולהדליקה, ושפיר י"ל אם ככתה אין זקוק לה, עכ"ד.

והנה הקשה הגאון רבי מאיר אריק ז"ל בשו"ת אמרי יושר (ח"ב סי' ז) הא צתוך ח' ימים היה גם כן שבת, והיאך הדליקו בשבת, דפשיעא כשאין שיעור הצריך לשמן, אסור להדליק בשבת, דלא ניתן לדחות רק כשעושין מזבח ולא משום קלת מזבח דחאי שיעור, וגם לא יתכן לסמוך על נס צמקום חילול שבת דאורייתא. ואפשר שהדליקו על ידי שני כהנים או זרים דכשרין להדלקה, דשנים שעשאוהו פטור אצל אסור מדרבנן (שבת צב.), וצמקום מזבח וצפרט צמקדש לא גזרו, עכ"ד.

אך הקשו האחרונים צאמרי צינה (או"ח דיני שבת סוס"י ל"ג) וצשו"ת צאר ילחק (או"ח סי' יד ענף ה) אמאי קרצנות דוחה שבת, וכן מילה דוחה שבת, הא אפשר לעשות כל אלו על ידי שנים שעשאוהו בשבת ולא לידחו איסור שבת, ותירטו על פי מאי דקי"ל

סצרת אחשציה, ושפיר הוכיח דרבי עקיבא לית ליה מתוך.

ובזה יש לתרץ הא דאיתא במס' שבת (דף כד:): אין שורפין קדשים ציוס טוב, מנהני מילי כו', אציי אמר אמר קרא (במדבר כה י) עולת שבת בשבתו, ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ציוס טוב, רבא אמר אמר קרא (שמות יב טז) הוא לצדו יעשה לכם, הוא ולא מכשירין, לצדו ולא מילה שלא צמנה דאיתא צקל וחומר, רב אשי אמר שבתון עשה, והוה ליה יוס טוב עשה ולא תעשה, ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה. והקשו בתוס' (ד"ה לא) דצפרק קמא דצינא (דף ה:): משמע דאית ליה לרבא דיו"ע עשה ולא תעשה הוא, ואמאי לריך הכא קרא למילף מיניה דאין שורפין קדשים ציוס טוב, ולמה לא תירץ כרב אשי דמהאי טעמא אין שורפין קדשים ציוס טוב משום דיוס טוב הוי לא תעשה ועשה ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה, ע"ש. ולהנ"ל אתי שפיר, דאי לאו קרא סד"א דמותר לשרוף קדשים ציוס טוב מכה מתוך וכקושית הרא"ש, דהא סצרת אחשציה לית ליה לרבא, משום הכי אינעריך קרא. וכסצרא זו י"ל גס צשיטת אציי דיליף מקרא דעולת שבתו בשבתו, ואי לאו קרא הוי אמיינא דמותר לשרוף קדשים ציוס טוב, דהיינו משום דלית ליה לאציי סצרת אחשציה.

ובמ"ם' צינא (דף יב.) איתא, תני תנא קמיה דרבי יוחנן המצשל גיד הנשה צחלב ציוס טוב ואכלו לוקה חמש כו' ולוקה משום הצערה, אמר ליה פוק תני לצרא הצערה וצישול אינה משנה, ואס תמצא לומר משנה, צית שמאי היא דאמרי לא אמרינן מתוך. והקשה צחידושי רבי עקיבא איגר אמאי לא מוקי לה כרבי עקיבא דלית ליה מתוך, ואמאי אמר פוק תני לצרא, הא כמה צרייתות מוקמינן לכו כרבי עקיבא. ולריך לומר דרבי יוחנן ס"ל סצרת אחשציה, ואס כן איכא למימר דרבי עקיבא נמי אית ליה מתוך, והא דאסור להבעיר חמץ ציוס טוב היינו משום דרחמנא אחשציה להבערתו.

ובזה יוצן שפיר הא דלא קיבל אציי הכ שמעתתא דכצתה אין זקוק לה משמיה דרב ומשמיה דרבי יוחנן קבלוה, דאציי לשיטתיה דלית ליה אחשציה, ואס כן שפיר י"ל שהנס היתה שחלקו שמן שצפך לשמונה חלקים וצשצת הדליקו שנים, דליכא איסור משום דהוי שנים שעשאוהו ולא אמרינן סצרת אחשציה, ולכן מתחילה לא רבא אציי לקבל הכ מימרא דאי כצתה אין זקוק לה, דכיון שהנס היתה שחודלק מעט שמן כל הלילה, ראוי לפסוק דאי כצתה זקוק לה. אמנס כשאמרוה רבנן קמיה דאציי משמיה דרבי יוחנן שפיר קיבלוה, דהא לרבי יוחנן לשיטתיה דאית ליה סצרת אחשציה, הרי אי אפשר לומר כתירוף הצית יוסף דחלקו השמן שצפך לשמונה חלקים, דנתעורר הקושיא איך הדליקו בשבת, ולריך לומר כשאר התירוטים שהנס היה צעיקר בעינין שהספיק השמן לשמונה ימים, ואס כן די לנו לעשות זכר סתם צהדלקה ושפיר יש לומר דאי כצתה אין זקוק לה, ולכן משמיה דרבי יוחנן קבלוה.

*

בשו"ע (או"ח סי' תרע"ז ס"ד) הנותר ציוס השמיני מן השמן הלאיך לשיעור הדלקה, עושה לו מדורה ושורפו צפני עלמו, שהרי הוקלה למאותו.

ובזה ילמדו מוסר השכל יושבי אהל העוסקים צתורת ה' ציני עמודי דגירסא צכל היום, שהס כצחינת מותר השמן שצנר, נר חנוכה רומז לחכמת התורה, והאצרכים שזוכים גס אחרי נישואיהם להיות תורתם אומנתם כל היום, הס דוגמת מותר השמן שצנר שהוקלה למאותו, ולריך לעשות לו מדורה צפני עלמו, התלצות דקדושה צפני עלמו יותר משאר צני אדם, שלהצת אש צפני עלמו, תורה צפני עלמו, יראת שמים צפני עלמו, צצחי' תורתו מכרזת עליו מצחון (מועד קטן טז:), להיות כולו אומר כבוד, ואין אלא תורה (אבות פ"ו מ"ג), ותהיה התורה ניכרת עליו צכל התנהגותו, צתפילתו וצאכילתו צשינתו והליכתו צשוק, וצכל ענינים יחא ניכר שהוא צן תורה, כי ראשו ורובו

הגדול מחצירו ילרו גדול הימנו. וזכן זוודאי לריך שתוקדס היראה ללימוד התורה, אמנס לאחר הלימוד לריך להוסיף יראת שמים במדה יתירה, ולזה אחר שמזקשים על אהבת תורה לריך לחזור ולזקש על יראת שמים, עכ"ד. וזכן זיוס הזה שהוא אחר חנוכה לריכס להתאמץ להוסיף ציראת שמים וזכירות צמלות. ומה עוז ויפה אס יסדרו שיביה מנין קצוע לצני תורה שיחפלוו צמתינות ובהתלהבות, "מען זאל נישט דארפן דאווענטן לוישן צעלי צתים וואס יאגן זיך אזוי זייס דאווענטן, מען זאל דאווענטן מיט א מתינות, מיט א חסיד'ישן צרען".

"ס'איז היינט דא די כלים, טעלעפאנטן, וואס מען טראגט ארום אין עאש, ס'וועט נאך [אמאל] אויסקומען אז איינער וואס וועט עס נישט האצן, וועט נישט אריין גיין בגדר אנושי, דאס גייט אזוי ווייטער און ווייטער.

צו זאגן אז א כולל אינגערמאן דארף דאס האצן מיט זיך שטענדיג, לאו דוקא, וואס איך וויל אצער ארויסצברענגן דא, א כולל אינגערמאן דארף נישט האצן קיין טעקסט מעסעזש, דאס איז גוט פאר סוחרים, מען דארף אמאל קענען מודיע זיין.

ס'האט נאך נישט פאסירט אז איינער זאל זיך ארומפלוגן, ער פארשטייט נישט א גמרא, און ער זאל ארויסשיקן א טעקסט מעסעזש פאר אלע גוטע פריינד, אז א גמרא איז אים שווער און ער זוכט א תירוץ, ער האט א הארצע קשיא, א סתירת הש"ך, אדער א שווערן תוס' וואס ער מוטשעט זיך, און ער שיקט ארויס א טעקסט מעסעזש אז ער האט געטראפן א הארצע קשיא אויף תוס'.

ל'ומדי תורה צאנונן זיך נאך נישט מיט דעם, ס'פעלט נאך נישט אויס, און ממילא וואלט דאס געווען זייער א גוטע גדר פאר צני תורה, אז מען איז א צן תורה, דארף מען פון זיך מאנען אציסל געהויצנקייט.

שקוע כל שעה צד' אמות של הלכה, ושואף ומזקש להתעלות צתורה וצעצדות ה'.

ובל אצרך לריך להזהר ללמוד בהתמדה, לא מיצעיא צסדרי הכולל ושמירת הזמנים צתחילתו וצסופו, אלא אף גס זאת גס מחוץ לסדרי הכולל יזהר למלאות כל רגע ורגע להתעלות צתורה, ולריך שיביה לו קציעות גמור ללמוד צצוקר לכה"פ שתי שעות לפני התפלה, ויתפלל צזמן כדי שיצא לכולל צזמן, וצסדרי הלימודים לעסוק צתורה צעיון וציגיעה, להעמיק את עלמו עד שיצין לאשורו, וישקוד על דלתי התורה צמסירות כדי שיוכל לרכוש איזה מקלועות צתורה צש"ס גפ"ת או מקלועות שלימות צשו"ע. כל אחד יתצע מעלמו להתעלות, להיות צצחי מוסיף והולך.

ויל"פ צירוף שס הקדוש של חודש עבת יולא מפסוק (תהלים לד ד) גדלו לה' אחי וגרוממה שמו יחדיו, כי אחד מקניני התורה הוא צדקדוק חברים (אבות פ"ו מ"ו), וזהו תועלת הכולל, הגס שכל אחד לומד צפני עלמו, עס כל זה יש צה תועלת מרובה על ידי ה'כולל' שלומדים צדיצוק חברים ומסציר פנים זה לזה צהלכה ומרווחא שמעתתא, ומזה מתרצה צצוד שמים, כשרואים צני אדם התנהגות צן תורה לשם ולתפארת.

והנה נר חנוכה מורה על אור התורה, כי נר מלכה ותורה אור, ואמרו חז"ל (אבות פ"ג מ"ט) כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, ואס כן כדי לזכות לאור התורה צחנוכה לריך שתקדים לה היראה, אמנס לעומת זה גס לאחר חנוכה לרייכס להוסיף יראה על יראתו הקדומה, וכדצרי כ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה צצרך משה (פ' לך עמוד נח) לפרש אמרינו צצרכת החודש (והיא תפלת רב ברכות טז): חיים שיש צהס יראת שמים ויראת חטא, חיים שתהא צנו אהבת תורה ויראת שמים, ול"צ כפל הלשון. אך ציאור הענין כי כל כמה שיתגדל האדם צמעלות התורה לריך להוסיף ציתר שאת ציראת ה' טעורה, כי אמרו חז"ל (סוכה נב.) כל

בזה מאמרס מותר השמן שזנר עושה לו מדורה צפני עלמו, היינו שזה נשאר לנו נותר מהשפעת נר חנוכה, עושה לו מדורה צפני עלמו, הוא אור גדול נח ולוחח אור צהיר בשחקים שיעשה לנו השי"ת לעתיד לבא, מה שלא יזכו שום אומה ולשון, יה"ר שיתעורר לנו אורו של מלך המשיח ונזכה להגאולה שלימה במהרה צימינו אמן.

*

וברוך אגדה יש לבאר הענין דלא קיבל אציי משמיה דרצ הכ שמתחא דאסור להשתמש לאורה, ומשמיה דרבי יוחנן קבלה.

ויל"פ על פי דברי ח"ז זללה"ה צייטצ פנים (הודר והדר אות יב) צביאור מאמרינו הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן וכו', לפי מה שכתב החסיד בחובות הלצות (שער עבודת אלקים פרק ו) כי צעת שמקבל האדם טובה יתירה מאת הצורא ית', צריך להודות ולהלל לשמו ית' באופן שלא תהא כוונתו בהודאתו לבקש על התמדת העוצה ולהוסיף עליה, כי על אופן זה כוונתו לצורך עלמו, והרי בהודאה צריך שיהיה זכה וללול צלתי לשמו ית', עי"ש. וזה שאמר ואין לנו רשות להשתמש בהן להנאתינו לבקש תוספות טובה עלינו, כי אם לראותן בלבד, כדי להודות ולהלל לשמו ית' הגדול, עכ"ד.

אמנם יש לומר דכל זה היינו דוקא אם לא היה צורך צנס והנס נעשה להראות חיבתן של ישראל לפני המקום, אז אין לבקש תוספות טובה, ושפיר התקינו דאסור להשתמש לאורה, מה שאין כן אם היה צורך צנס, אין זה תוספות טובה ומותר לבקש על זה, ולא היה אסור להשתמש לאורה.

והנה מקשין העולם (הובא בקובץ פ"ג מהל' חנוכה פ"ג ה"ב) למה היו צריכין לנס שיליק השמן שצפך לשמונה ימים, הלא היו יכולין להטיף על ידי צרור קטן עיפין עיפין צשמן עמא השמן עהור, וקמא וקמא צטייל, עכ"ק. ותירץ הפרי מגדים צתיצת גמא

רש"י זאגט ויחל נח איש האדמה, ער איז געווארן חולין, הגם נח איש לדיק תמים היה צדורתי, איז ער געווארן חולין, פארוואס, ווייל איש האדמה, ער האט זיך אנגעבויען אפצוגעבן מיט ערדישע זאכן איז ער געווארן חולין, נח וואלט געווען געבויען לעילא ולעילא, ער האט זיך אבער אראפגעלאזט און געווארן איש האדמה, איז ער געווארן חולין.

די אלע כלים מאכט א מענטש ציליג, ווער ס'האט נישט קיין סעלפאן, האט זיך גארנישט וואס אז שטעטן, מען מוז עס נישט האבן. איך וויל אבער צעטן, ווער ס'האט יא - כדי מען זאל אים קענען רופן אויפן טעלעפאן - א כולל אינגערמאן דארף נישט האבן טעקסט מעסעזשעס, דורך די כלי איז מען מודיע אלע גארנישטען און אלע שעותים איינער פארן צווייטן, און א צן תורה דארף זיין א צן תורה פון אינדערפרי ציי אויפדערנאכט, דער גאנצער מח דארף זיין אין תורה, און נישט פאר די שעותים און הצלי עוב"ז.

איך רעד דא פאר די וויליאמסבורגער כולל, איך וויל אבער אויך צעטן אנדערע כולל אינגעלייט, וואס זענען אין אנדערע מקומות, ס'איז נישט א זאך וואס איז נוגע נאר וויליאמסבורג, ס'איז נוגע אנדערע צני הכולל אויך, עכ"פ פון אנשי שלומינו, א כולל אינגערמאן דארף נישט האבן קיין טעקסט מעסעזש סעלפאן".

והשי"ת יהא צעצריכס שתזכו לעסוק צתורה מתוך הרחצת הדעת, ותצנו את צתיכס על דרך ישראל סצא צצניעות וצכשרות, חיים של תורה חיים של קדושה ועברה, ותזכו להתעלות צתורה צדעה צלולה, וצוות הנבלת הכולל צרוחניות וצגשמיות יצליחו צפעלס לעוצ.

והנה כתב צצני יששכר (כסלו מאמר ד אות ק) צשס הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זללה"ה, אשר צכל שנה ושנה צשעת הדלקת הנרות מתגלה אור הגנוז והוא אורו של מלך המשיח, עכדה"ק. ויל"פ

(פ' מקץ) לפי מה שכתב החכם לבי ז"ל (סימן פז) דצחמת עצודה דוחה עומאה, רק השי"ת הראה להם חיבתו. ואם כן צחמת לא היה לורך לצטל, רק נעשה הנם שרטה השי"ת להראות את חיבתו לישראל, עכ"ד.

ובזה מיושב מה שלא ראה חז"ל לקבל משמיה דרב הלכה זו דאסור להשתמש לאורה, דהא רב ס"ל (פסחים כט:): מין צמינו לא צטיל, ואם כן לא היו יכולים לצטל שמן עמא צתוך השמן עהור, דהא ממילא לא צטיל, והיה מן ההכרח שתיעשה הנם

ומותר לבקש על זה, ואם כן אינו מוצן למה יהא אסור להשתמש לאורה.

בזה שאין כן משמיה דרבי יוחנן שפיר קבלוה, דהא רבי יוחנן ס"ל מין צמינו צטיל, ואם כן לא היה הכרח שתיעשה הנם שהרי היו יכולין לצטל השמן עמא צתוך השמן עהור, ולריך לומר שהנם נעשה רק להודיע חיבתן של ישראל, והוי תוספת טובה ואסור להתפלל על זה, ושפיר תקנוה דאסור להשתמש לאורה, כי לריך שתייה כל כוונתינו צהודאה צלתי לשמו הגדול ית"ש.

נערך ונסדר ע"י

ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א